

**UCHWAŁA NR XLV/333/2018
RADY GMINY LIPIE**

z dnia 27 kwietnia 2018 r.

w sprawie przyjęcia „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Lipie na lata 2018-2023”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1875)

**Rada Gminy Lipie
uchwala, co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Lipie na lata 2018-2023” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Lipie.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Gminy Lipie

Zbigniew Bystrzykowski

Załącznik do uchwały Nr XLV/333/2018
Rady Gminy Lipie
z dnia 27 kwietnia 2018 r.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY LIPIE NA LATA 2018-2023

Spis treści

Wprowadzenie.....	2
I.1. Położenie administracyjne i geograficzne	4
I.2.1. Demografia	5
I.2.2. Bezrobocie	8
I.2.3. Pomoc społeczna	10
I.2.5. Edukacja.....	12
I.2.6. Aktywność społeczna i obywatelska	14
I.3. Sfera gospodarcza.....	15
I.4. Sfera funkcjonalno – przestrzenna.....	17
I.5. Sfera techniczna i środowiskowa	19
I.6. Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	21
I.6.1. Identyfikacja obszarów zdegradowanych	21
I.6.2. Identyfikacja obszaru rewitalizacji	26
I.6.3. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji – skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych	28
II. Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji.....	35
II.1. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	35
II.2 Cele rewitalizacji oraz kierunki działań.....	35
II.3 Lista podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	38
II.4 Charakterystyka pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	44
II.5 Mechanizmy zapewniania komplementarności	52
II.6 Indykatywne ramy finansowe	54
III. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów w proces rewitalizacji.....	57
IV. System realizacji i monitoringu programu rewitalizacji	59
V. Powiązania programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy.....	62
Spis tabel	64
Spis rysunków	65

Wprowadzenie

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Lipie (LPR) stanowi istotny instrument wspierający zarządzanie rozwojem gminy w zakresie wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez powiązane ze sobą działania społeczne, gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne i techniczne. Pozwala on na prowadzenie wieloletniego procesu rewitalizacji w sposób skoordynowany, zintegrowany, zgodny z potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców.

LPR został opracowany zgodnie z Wytycznymi Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 3 sierpnia 2016 r.¹ Dokument uwzględnia zasadę partnerstwa i partycypacji oraz zapewnienie komplementarności pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami. Kompleksowość i spójność zaproponowanych kierunków działań koresponduje ze zdiagnozowanymi potrzebami rewitalizacyjnymi, umożliwiając optymalne wykorzystanie potencjału wewnętrznego gminy na rzecz podniesienia jakości życia i aktywności społecznej mieszkańców, poprawy ładu przestrzennego i stanu powietrza atmosferycznego oraz aktywizacji potencjału przedsiębiorczego.

Zgodnie z zapisami Wytycznych, Lokalny Program Rewitalizacji operuje następującymi pojęciami:

- rewitalizacja – proces wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki;
- obszar zdegradowany – przestrzeń, w której koncentrują się zjawiska negatywne (społeczne, gospodarcze, przestrzenne oraz problemy, które wpływają na pogorszenie jakości życia mieszkańców);
- obszar rewitalizacji – obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, (...) na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się przeprowadzić rewitalizację; nie może on obejmować terenów większych niż 20% gminy oraz nie może być zamieszkiwany przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Lipie składa się z dziewięciu głównych części i są to:

- diagnoza negatywnych zjawisk w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej z identyfikacją potrzeb rewitalizacyjnych,
- wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji,

¹ MR/H 2014-2020/20(2)08/2016.

- określenie wizji, celów i kierunków działań,
- wykaz przedsięwzięć rewitalizacyjnych (lista A i lista B),
- określenie mechanizmów zapewnienia komplementarności zaplanowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- spójność programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na szczeblu lokalnym i ponadlokalnym,
- przewidywane ramy finansowe programu rewitalizacji,
- mechanizmy włączania mieszkańców i ich grup.
- system wdrażania, monitoringu i ewaluacji LPR.

I. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych

I.1. Położenie administracyjne i geograficzne

Gmina Lipie położona jest w północnej części województwa śląskiego. Jest jedną z dziewięciu jednostek samorządu terytorialnego wchodzącego w skład powiatu kłobuckiego. Sąsiaduje od północy z gminami Działoszyn i Pątnów, od zachodu - z gminą Rudniki, od południa z gminami Krzepice i Opatów, a od wschodu – z gminą Popów. Gmina zajmuje obszar 98,91 km², który jest zróżnicowany pod względem rzeźby terenu, geologii, hydrologii i botaniki.

Na terenie gminy znajduje się 21 miejscowości, z czego 19 to wsie sołeckie: Albertów, Brzózki, Danków, Giętkowizna, Grabarze, Julianów, Kleśniska, Lipie, Lindów, Napoleon, Natolin, Parzymiechy, Rębielice Szlacheckie, Rozalin, Stanisławów, Szyszków, Wapiennik, Zbrojewsko, Zimnowoda. Miejscowości bez statusu sołectwa to Chałków i Troniny.

Ryc. 1 Położenie gminy Lipie na tle powiatu kłobuckiego.

Źródło: opracowanie własne.

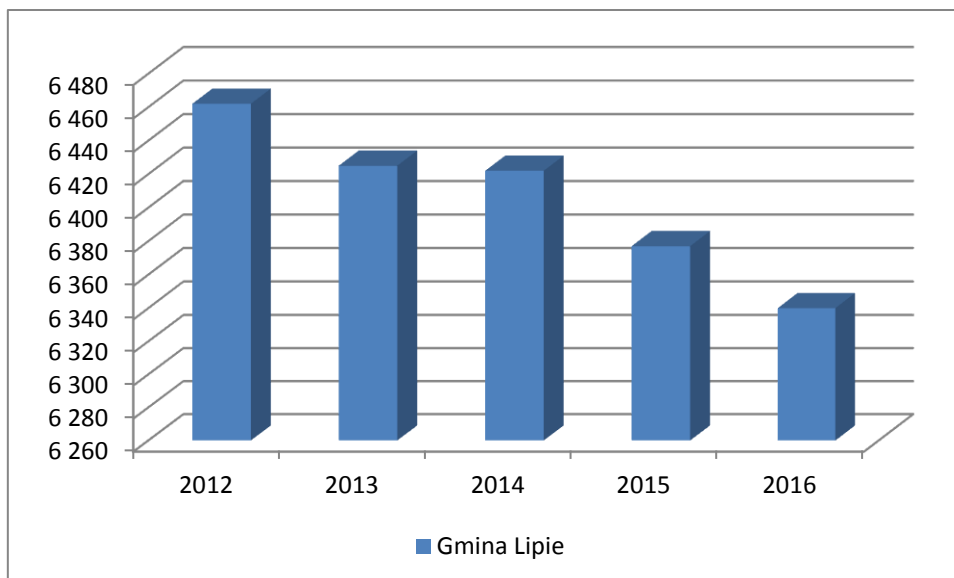
Ryc. 2 Miejscowości w gminie Lipie.

Źródło. http://www.lipie.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=76&Itemid=105.

I.2. Sfera społeczna

I.2.1. Demografia

Zgodnie z informacjami GUS, na koniec 2016 r. liczba mieszkańców Gminy wynosiła 6361 osób, tj. o prawie 1,5% mniej względem 2012 roku.

Ryc. 3 Ludność gminy Lipie w latach 2012-2016.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych.

Rozmieszczenie mieszkańców gminy jest nierównomierne. Największa liczba ludności charakteryzuje miejscowości położone w zachodniej części gminy. Do największych miejscowości - obok Lipia, należą sołectwa Parzymiechy, Zimnowoda, Danków, natomiast najmniejsze to Chałków i Troniny.

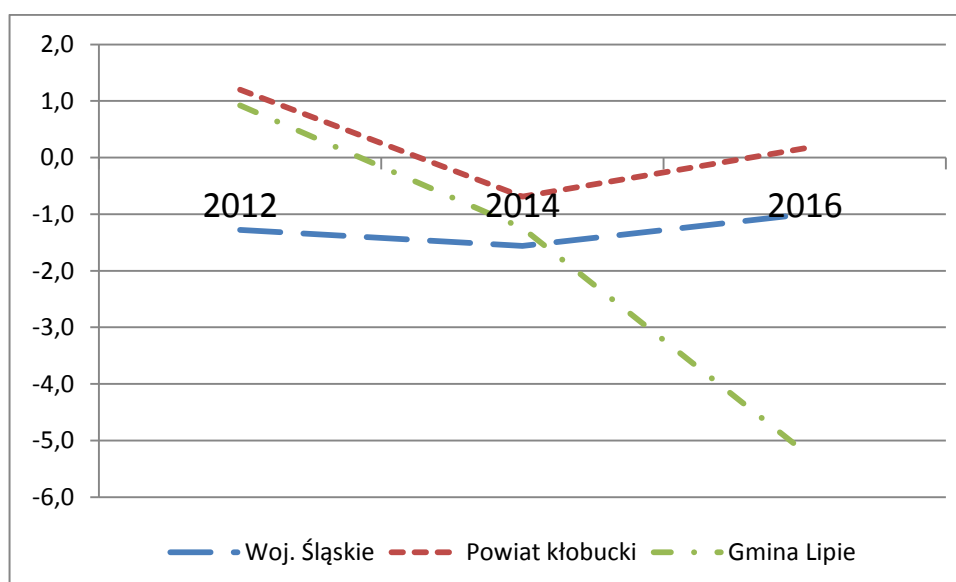
Tab. 1 Liczba mieszkańców Gminy Lipie w latach 2015 – 2016.

Miejscowość - sołectwo	2015	2016
ALBERTÓW	331	324
BRZÓZKI	85	86
CHAŁKÓW	31	28
DANKÓW	490	483
GIĘTKOWIZNA	77	78
GRABARZE	131	133
JULIANÓW	215	214
KLEŚNISKA	482	476
LINDÓW	225	223
LIPIE	1107	1089
NAPOLEON	91	90
NATOLIN	223	213
PARZYMIECHY	671	667
RĘBIELICE SZLACHECKIE	462	459
ROZALIN	113	114

STANISŁAWÓW	298	302
SZYSZKÓW	227	226
TRONINY	75	78
WAPIENNIK	307	302
ZBROJEWSKO	239	233
ZIMNOWODA	551	543

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy.

Analiza wartości salda migracji na 1000 mieszkańców wynosiła -5,2 osób i była zdecydowanie niższa od wartości dla powiatu (która jest nieznacznie dodatnia) oraz województwa.

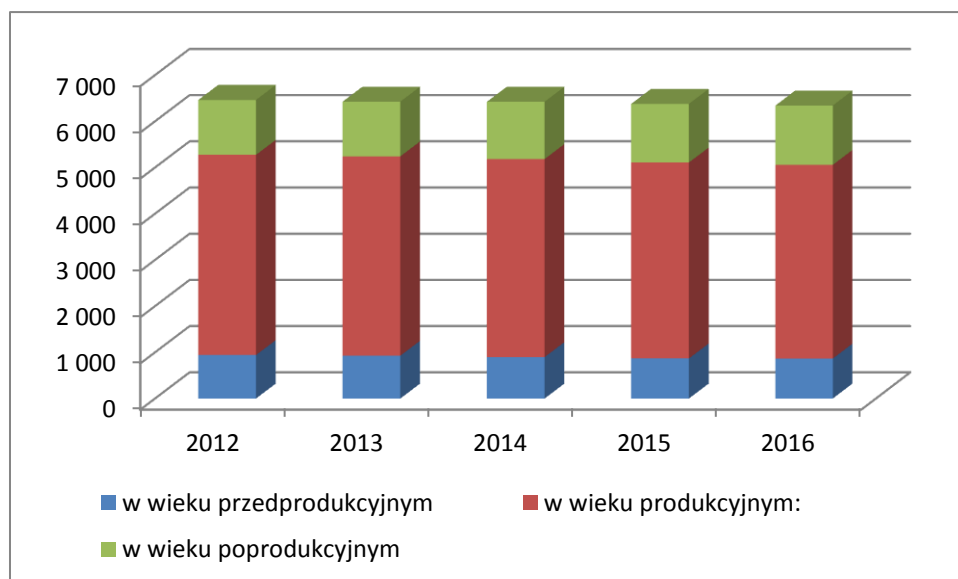
Ryc. 4 Saldo migracji na 1000 mieszkańców w latach 2012-2016.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Przedstawione dane wskazują, iż w gminie Lipie w ciągu ostatnich 5 lat systematycznie spadała liczba mieszkańców. Bezpośrednie porównanie roku 2015 i 2016 wskazuje, że najwięcej mieszkańców ubyło w miejscowości Lipie i Natolin.

O kapitale ludzkim świadczy nie tylko liczba mieszkańców, ale również ich struktura wiekowa. W latach 2012–2016 w gminie Lipie obserwuje się jednocześnie wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym spadku liczby ludności w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. Niekorzystny wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym w dłuższej perspektywie czasowej skutkować może występowaniem problemów wynikających z tzw. starości demograficznej gminy. Znaczenie tego

negatywnego zjawiska potwierdza fakt wzrostu wartości wskaźnika obciążenia demograficznego. Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosiła 32 osoby w 2016 r. i była o 10% wyższa niż w 2012 roku.

Ryc. 5 Ludność gminy Lipie według ekonomicznych grup wieku w latach 2012-2016.

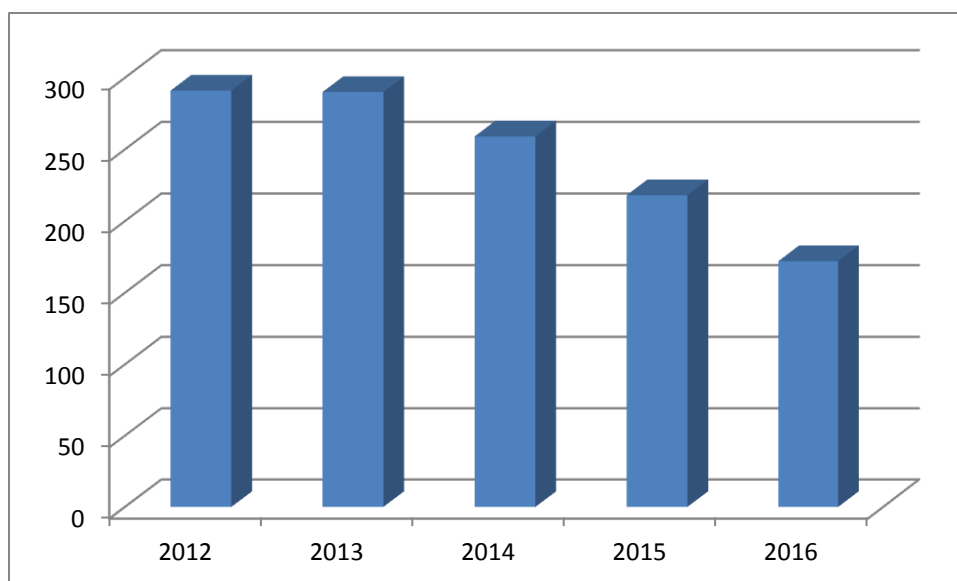
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych.

Na terenie gminy Lipie wyraźnie zaznacza się tendencja wzrostu udziału osób w wieku poprodukcyjnym. Współczynnik osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do wszystkich zamieszkałych w gminie Lipie wynosi 18,8%, a 10 miejscowości przekracza ten współczynnik. Wśród miejscowości o najbardziej niekorzystnej strukturze wiekowej mieszkańców są: Natolin (26,3% osób w wieku poprodukcyjnym), Napoleon (23,3%) oraz Zbrojewsko (22,3%).

I.2.2. Bezrobocie

Stopa bezrobocia dla powiatu kłobuckiego na dzień 31 grudnia 2016 r. wynosiła 9,1% i było niższe o 5,5% w stosunku do roku 2012. Ogółem na terenie powiatu kłobuckiego zarejestrowanych było 3001 osób bezrobotnych², w tym w gminie Lipie zamieszkiwały 172 osoby pozostające bez pracy.

² Dane na 31 grudnia 2016 r.

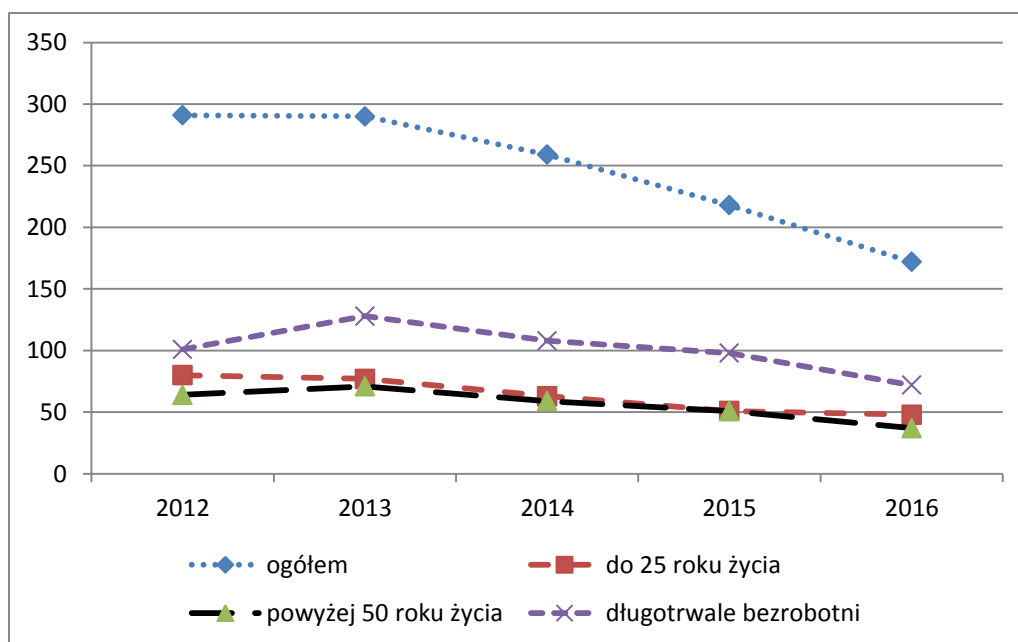
Ryc. 6 Liczba osób bezrobotnych w Gminie Lipie w latach 2012-2016.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych.

Na terenie całej gminy bezrobocie rejestrowane od 2012 r. systematycznie spada, co jest trendem ogólnopolskim. Jednakże grupą znajdującą się w szczególnej sytuacji są osoby tzw. długotrwale bezrobotne. W powiecie kłobuckim liczba osób pozostająca bez pracy powyżej 12 miesięcy wyniosła w 2016 r. 1449 osób, co stanowiło ponad 48,28% ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych. Pod tym względem sytuacja na terenie gminy Lipie przedstawia się podobnie – udział bezrobotnych długotrwale w ogólnej liczbie pozostających bez pracy wyniósł 41,8%.

Struktura ta koresponduje z występowaniem takich niekorzystnych zjawisk, jak bezrobocie osób o niskim wykształceniu tj. zasadniczym zawodowym i niższym (53,46% ogółu bezrobotnych w gminie) oraz bezrobocie osób starszych, powyżej 50 roku życia. Prawie 26% wszystkich osób pozostających bez pracy stanowią osoby, które ukończyły 50. rok życia. Zjawisko to jest szczególnie niekorzystne ze względu na spadek aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców oraz rosnące zagrożenie wynikające ze względów ekonomicznych (konieczność wsparcia pomocy społecznej).

Niekorzystnym zjawiskiem jest ponadto wysoki udział osób w wieku produkcyjnym mobilnym. Bezrobotni w wieku 25-44 stanowili 45,34% mieszkańców gminy zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy.

Ryc. 7 Osoby bezrobotne w gminie Lipie w podziale na kategorie w latach 2012-2016.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych.

Problem bezrobocia w skali gminy nie odbiega od trendów wojewódzkich i powiatowych. Należy jednak pamiętać, iż przedstawione dane dotyczą bezrobocia rejestrowanego w Powiatowym Urzędzie Pracy, w związku z czym - analizując ten problem, należy brać pod uwagę typowe dla takich gmin trendy, tj. praca na czarno lub na podstawie „umów śmieciowych” (cywilno-prawnych), uwarunkowania związane z wiejskim charakterem gminy, tj. praca domowników na własnym gospodarstwie.

I.2.3. Pomoc społeczna

Rozwiązywaniem problemów z zakresu pomocy społecznej w gminie Lipie zajmuje się przede wszystkim Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Działalność ośrodka jest finansowana w zakresie zadań własnych ze środków budżetu gminy, a w zakresie zadań zleconych - ze środków przekazanych przez administrację rządową na realizację określonych zadań. Udziela on pomocy w zakresie zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienia im bytowania w godnych warunkach, w tym również przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Wspomaga również rodziny w przezwyciężaniu trudnych sytuacji, których nie mogą one pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Do głównych zadań realizowanych przez GOPS należy: tworzenie warunków organizacyjnych do funkcjonowania pomocy społecznej; analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej; przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawami świadczeń finansowanych z budżetu gminy oraz przez administrację rządową; pobudzanie społecznej aktywności w zaspokajaniu

niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin; prowadzenie pracy socjalnej skierowanej na pomoc osobom i rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w 2016 r. wydał w sumie 226 decyzji (świadczeń) z zakresu pomocy społecznej. Wsparciem objętych zostało 287 osób, z czego najwięcej z powodu ubóstwa (148 osób). Wskaźnik obrazujący koncentrację problemów społecznych, tj. liczby osób na 100 mieszkańców, którym przyznano wsparcie socjalne z powodu ubóstwa, wskazuje na rosnące dysproporcje w przestrzeni gminy. Wartość wskaźnika powyżej średniej (2,3 mieszkańca) wystąpiła w 10 miejscowościach. Można wskazać również miejscowości, gdzie takie zjawisko nie występuje, ale w części w nich przekracza dwukrotnie średnią gminną. Jednocześnie bardzo często miejscowości osiągające najwyższe wartości analizowanego wskaźnika pokrywają się z tymi, gdzie jako powód przyznania pomocy społecznej wskazano problem bezrobocia. Wskazuje to na ryzyko wykluczenia społecznego pewnych grup społecznych ze względu na ich postępującą pauperyzację i uzależnienie od pomocy społecznej.

Tab. 2 Liczba osób objętych pomocą społeczną w rozbiciu na miejscowości w roku 2016 roku.

	ogółem	ze względu na ubóstwo	ze względu na niepełnosprawność	ze względu na bezrobocie
GMINA LIPIE	287	148	101	64
ALBERTÓW	24	5	8	3
BRZÓZKI	4	4	4	0
CHAŁKÓW	5	0	3	1
DANKÓW	10	1	5	1
GIĘTKOWIZNA	0	0	0	0
GRABARZE	9	8	3	3
JULIANÓW	7	5	0	3
KLEŚNISKA	40	26	12	10
LINDÓW	4	3	4	3
LIPIE	56	27	13	18
NAPOLEON	1	1	1	0
NATOLIN	6	1	0	1
PARZYMIECHY	15	4	5	2
RĘBIELICE SZLACHECKIE	10	5	5	5
ROZALIN	4	3	2	2
STANISŁAWÓW	16	7	4	2
SZYSZKÓW	7	6	2	2

TRONINY	3	2	1	2
WAPIENNIK	18	11	4	0
ZBROJEWSKO	15	13	4	1
ZIMNOWODA	33	16	21	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS.

I.2.5. Edukacja

W chwili obecnej na terenie gminy Lipie funkcjonują cztery szkoły podstawowe, dwa gimnazja i trzy przedszkola (w tym jedno posiadające oddział zamiejscowy).

Ocena poziomu edukacji w gminie została dokonana na podstawie wyników nauczania w szkołach podstawowych oraz gimnazjach.

Sprawdzian w klasie szóstej szkoły podstawowej obejmuje wiadomości i umiejętności określone w wymaganiach ogólnych i szczegółowych w podstawie programowej kształcenia ogólnego w odniesieniu do trzech kluczowych przedmiotów nauczanych na dwóch pierwszych etapach edukacyjnych, tj. języka polskiego, matematyki i języka obcego nowożytnego. Od roku szkolnego 2014/2015 sprawdzian składa się z dwóch części:

- część pierwsza – obejmuje zadania z języka polskiego i z matematyki,
- część druga – obejmuje zadania z języka obcego nowożytnego.

Dokonując analizy egzaminu szóstoklasisty należy stwierdzić, iż szkoły podstawowe z gminy Lipie osiągają słabsze efekty edukacyjne ze wszystkich przedmiotów egzaminacyjnych w stosunku do średniej powiatowej lub wojewódzkiej. Poniższa tabela przedstawia średnie wyniki egzaminów szóstoklasisty w 2016 r. w szkołach powiatu kłobuckiego.

Tab. 3 Wyniki z egzaminu końcowego szóstoklasisty gmin powiatu kłobuckiego.

Gmina	Liczba uczniów przystępujących do egzaminu	Wynik ogólny	Język polski	Matematyka
		Średnia w %	Średnia w %	Średnia w %
powiat kłobucki	762	63,12	71,02	54,71
Kłobuck	202	62,56	70,92	53,69
Krzepice	79	70,62	75,57	65,19
Lipie	54	59,09	67,31	50,37
Miedźno	74	63,68	69,86	57,03
Opatów	60	66,38	77,08	55,17
Panki	42	66,88	74,88	58,21

Popów	46	67,30	73,80	60,22
Przystajń	52	58,69	63,17	53,65
Wręczyca Wielka	153	59,08	69,05	48,63

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie, 2016 r.

Analizując średnie wyniki z egzaminów gimnazjalnych osiągnięte przez uczniów gimnazjum w roku szkolnym 2015/2016, szkoły nieznacznie odbiegają od wyników powiatowych w części humanistycznej, jednocześnie osiągając lepsze wyniki w części matematyczno-przyrodniczej i językowej na poziomie rozszerzonym.

Tab. 4 Wyniki z egzaminu gimnazjalnego gminy Lipie.

Część	Średni wynik [%]		
	Województwo śląskie	Powiat kłobucki	Gmina Lipie
historia i wos	58,62	58,86	56,56
język polski	69,76	70,31	72,28
przyroda	51,59	52,33	56,14
matematyka	45,76	45,23	47,14
j. obcy - poziom podstawowy	68,18	66,24	66,07
j. obcy - poziom rozszerzony	50,55	45,11	47,58

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie, 2016 r.

Analiza rozkładu wyników egzaminu gimnazjalnego w podziale na miejscowości wskazuje na duże różnice przestrzenne i przedmiotowe. Generalnie najlepiej uczniowie zdają przedmioty przyrodnicze (uczniowie z 12 na 16 miejscowości) i język polski (9 na 16 miejscowości), najslabiej matematykę, historię i języki obce. Poniższa tabela przedstawia wyniki gimnazjalne dla poszczególnych miejscowości gminy Lipie.

Tab. 5 Wyniki z egzaminu gimnazjalnego Gminy Lipie³.

		polski	historia	matematyka	przedmioty przyrodnicze	j. angielski podstawowy	j. angielski rozszerzony
	Miejscowości/Ulice	średni wynik w %					
	Gmina	69,71	55,74	48,04	53,49	59,19	34,78
1	ALBERTÓW	72,00	61,00	48,00	62,50	65,00	39,00
2	BRZÓZKI	x	x	x	x	x	x

³ Przedstawione wyniki pokazują rzeczywiste wyniki egzaminu gimnazjalnego w roku szkolnym 2015/2016 dla dzieci z poszczególnych miejscowości gminy. Brak wyników spowodowany jest nieprzystąpieniem żadnego dziecka z danej miejscowości do egzaminu gimnazjalnego w roku szkolnym 2015/2016.

3	CHAŁKÓW	63,00	50,00	43,00	57,00	33,00	23,00
4	DANKÓW	66,00	28,00	32,00	54,00	38,00	10,00
5	GIĘTKOWIZNA	72,00	56,00	29,00	43,00	40,00	20,00
6	GRABARZE	76,30	54,30	57,30	54,60	51,00	32,00
7	JULIANÓW	x	x	x	x	x	x
8	KLEŚNISKI	57,10	45,00	37,00	44,80	45,40	17,80
9	LINDÓW	59,00	25,00	19,00	14,00	23,00	23,00
10	LIPIE	66,67	49,00	46,50	54,17	56,17	35,33
11	NAPOLEON	x	x	x	x	x	x
12	NATOLIN	97,00	72,00	100,00	71,00	100,00	95,00
13	PARZYMIECHY	70,30	55,30	62,80	60,00	63,80	40,50
14	RĘBIELICE SZLACHECKIE	87,67	84,83	77,33	66,67	82,67	62,00
15	ROZALIN	x	x	x	x	x	x
16	STANISŁAWÓW	64,00	68,50	43,00	55,50	65,00	46,50
17	SZYSZKÓW	71,25	47,75	30,50	47,00	55,75	34,00
18	TRONINY	72,00	72,00	84,00	68,00	85,00	40,00
19	WAPIENNIK	x	x	x	x	x	x
20	ZBROJEWSKO	44,00	38,00	32,00	54,00	33,00	15,00
21	ZIMNOWODA	69,30	64,10	51,70	58,80	66,30	46,80

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji gminy Lipie.

Opiekę wczesnoszkolną na terenie gminy świadczą 3 przedszkola zlokalizowane w Lipiu, Lindowie i Parzymiechach. W roku szkolnym 2016/2017 zapewniały one miejsca dla 195 dzieci. Jednakże istotnym problemem jest brak na terenie gminy żłobka, który obejmowałby opieką dzieci do lat trzech. W chwili obecnej bez opieki żłobkowej pozostaje 166 dzieci. Opieki w formie żłobka nie mają w swojej ofercie również sąsiednie gminy, natomiast najbliższa placówka zlokalizowana w Kłobucku obsługuje jedynie mieszkańców gminy Kłobuck i nie posiada wolnych miejsc, z których mogliby korzystać mieszkańcy okolicznych gmin.

I.2.6. Aktywność społeczna i obywatelska

Zgodnie z danymi REGON na terenie gminy Lipie zarejestrowanych było w 2016 r. w sumie 21 organizacji społecznych. Wartość wskaźnika nasycenia podmiotami NGO w latach 2010-2016 wahała się pomiędzy 3,23 a 3,47 organizacji na 1000 mieszkańców. Wartości te są wyższe od średniej dla powiatu oraz województwa.

Tab. 6 Wskaźnik nasycenia podmiotami NGO w latach 2010-2016 na 1000 mieszkańców.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
woj. śląskie	2,00	2,09	2,20	2,32	2,44	2,59	2,75
powiat kłobucki	2,07	1,98	2,12	2,27	2,67	2,82	2,97

gmina Lipie	3,23	3,54	3,56	3,42	3,43	3,45	3,47
-------------	------	------	------	------	------	------	------

Źródło: Bank Danych Lokalnych, rejestr REGON, GUS Warszawa.

Jedną z podstawowych form uczestnictwa obywatela w życiu publicznym, zagwarantowaną przez Konstytucję RP z 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997 nr 78 poz. 483) jest prawo wyborcze. Na terenie Gminy na dzień wyborów samorządowych mieszkało 5355 osób uprawnionych do głosowania. Frekwencja wyborcza zanotowana zarówno w gminie (61,46%), jak i w powiecie kłobuckim (51,86%) była wyższa niż frekwencja w województwie śląskim (43,34%).

I.3. Sfera gospodarcza

W strukturze gospodarczej gminy najważniejszą rolę odgrywa rolnictwo. Łącznie na terenie gminy funkcjonuje 1131 gospodarstw rolnych, przy czym najwięcej - aż 622 - to gospodarstwa o powierzchni od 1 do 5 ha.

Tab. 7 Struktura gospodarstw rolnych w gminie Lipie.

Powierzchnia gospodarstw [ha]	Liczba [szt.]	Łączna powierzchnia [ha]
do 1 ha włącznie	223	134,44
powyżej 1 ha razem	908	5002,58
1 - 5 ha	622	2015,59
1 - 10 ha	844	3755,18
1 - 15 ha	889	4356,8
5 - 10 ha	222	1739,59
5 - 15 ha	267	2341,21
10 -15 ha	45	601,62
5 ha i więcej	286	2986,99
10 ha i więcej	64	1247,4
15 ha i więcej	19	645,78
Ogółem	1131	5137,02

Źródło. Powszechny spis rolny 2010.

Ograniczeniami w rozwoju rolnictwa na terenie gminy są niskie klasy bonitacyjne (60% gleby IV klasy), znaczna przewaga gospodarstw o powierzchni użytków rolnych do 5 ha. Tym samym szczególną rolę w kreowaniu gospodarki zaczyna odgrywać przedsiębiorczość lokalna.

Według Głównego Urzędu Statystycznego, w 2016 roku w Gminie Lipie zarejestrowanych było 465 publicznych i prywatnych podmiotów gospodarczych, a wraz z działającymi gospodarstwami rolniczymi podmiotów takich było 1112. Zdecydowana większość to firmy prywatne (około 97%). Dynamika zmian wskazuje, że pomimo wzrostu

w latach 2010-2016 o prawie 15% liczby podmiotów gospodarczych, jednocześnie zostało zlikwidowanych ponad 500 podmiotów gospodarczych⁴.

Najwięcej przedsiębiorstw działa w sekcji G - handel hurtowy i detaliczny – 116 podmiotów, sekcji C - przetwórstwo przemysłowe 95 podmiotów, w sektorze budownictwa (F) – 77 podmiotów oraz w sekcji A – rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo – 18 podmiotów. Obok nich po 14 i 16 podmiotów reprezentuje sekcję O - administracja i Q - opieka zdrowotna, zaś 9 działa w sekcji K - działalność finansowa i ubezpieczeniowa

Przeważająca część przedsiębiorstw zatrudniała do 9 osób, tylko 24 zatrudniały do 50 osób, a 8 ponad 50 pracowników. Wskazuje to na fakt, iż większość podmiotów prowadzonych jest przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Wskaźnik przedsiębiorczości w gminie w 2016 r. wyniósł 116 podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Jest to wynik niższy od wartości dla powiatu kłobuckiego (135,8) i dla województwa śląskiego, który wynosił 165,7 podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców.

Analizując ten wskaźnik w podziale na miejscowości gminy⁵, tylko dziewięć z nich nie osiągnęło jego średniej wartości dla gminy, pozostałe ją przewyższają. Najniższy wskaźnik osiągnęły wsie Danków i Zimnowoda, a najwyższy Parzymiechy i Troniny.

Tab. 8 Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Lipie na 1000 mieszkańców.

Miejscowość	podmioty gospodarcze REGON /1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym
GMINA	8,9
ALBERTÓW	12,6
BRZÓZKI	13,5
CHAŁKÓW	6,3
DANKÓW	1,8
GIĘTKOWIZNA	8,0
GRABARZE	12,0
JULIANÓW	6,0
KLEŚNISKA	1,8
LINDÓW	12,8
LIPIE	13,1
NAPOLEON	14,3

⁴ Podane dane dotyczą zarówno podmiotów gospodarczych prowadzonych w postaci działalności gospodarczych (indywidualnych, spółek cywilnych i handlowych) jak również indywidualnych gospodarstw rolnych, które dotknęły procesy własnościowe (przekazanie gospodarstwa przez rodziców na dzieci) i zmiany prawne.

⁵ Dane na koniec 2017 r. - dotyczą wyłączenie przedsiębiorstw prywatnych (bez publicznych i gospodarstw rolnych).

NATOLIN	12,8
PARZYMIECHY	16,0
RĘBIELICE SZLACHECKIE	9,3
ROZALIN	12,9
STANISŁAWÓW	3,3
SZYSZKÓW	6,8
TRONINY	15,1
WAPIENNIK	4,7
ZBROJEWSKO	9,5
ZIMNOWODA	2,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Aby zintensyfikować rozwój lokalnej przedsiębiorczości, racjonalnym wydaje się wspieranie podmiotów gospodarczych, które w przyszłości mogą stać się ważnym źródłem dochodów gminy. Z kolei zachęcenie przedsiębiorców do współpracy i spotkań z jednostkami gminy (m.in. GOPS), może skutecznie pomóc w walce z problemami społecznymi (ubóstwem, bezrobociem) i wnieść konstruktywne pomysły do planów rozwojowych gminy.

I.4. Sfera funkcjonalno – przestrzenna

Infrastruktura transportowa i komunikacyjna

Przez gminę Lipie przebiega droga krajowa nr 42 (DK 42), będąca główną drogą tranzytową i służąca ponadregionalnemu połączeniu gminy. Ponadto wytyczonych jest 11 dróg powiatowych i drogi gminne. Drogi gminne pozwalają na dojazd do każdej miejscowości na terenie gminy. Są to zarówno drogi bitumiczne, jak i gruntowo wzmocnione oraz gruntowe naturalne. Na obszarze gminy istnieją również drogi dojazdowe do gruntów polnych i leśnych, przeważnie o podbudowie gruntowej i nawierzchni tłuczniowej.

Sieć drogowa w gminie Lipie jest dobrze rozwinięta, mimo niewystarczającej ilości ciągów pieszych, parkingów i braku ścieżek rowerowych. Działań naprawczych wymaga istniejąca sieć dróg łączących poszczególne miejscowości. W planach inwestycyjnych dotyczących dróg, należy ponadto uwzględnić systematyczne dostosowywanie modernizowanych i budowanych odcinków jezdni do bezpiecznej komunikacji rowerowej oraz pieszej (przede wszystkim budowa chodników i ścieżek rowerowych separowanych od ruchu pieszego).

Infrastruktura techniczna

Zaopatrzenie w wodę odbywa się z lokalnych sieci wodociągowych bazujących na własnych ujęciach. Ujęcia znajdują się w miejscowościach Lipie, Stanisławów, Parzymiechy i Wapiennik. Z instalacji wodociągowej korzysta 94% mieszkańców. Sieć ma długość 83,7 km i jej stan jest zróżnicowany. Wodociągi wybudowane w ciągu ostatnich lat są w stanie dobrym, natomiast te wykonane z rur azbestowo - cementowych, stalowych i żeliwnych są w stanie złym. Powoduje to znaczne ubytki wody. Straty wynikają m.in. z niezlokalizowanymi w szybkim czasie awariami, tzw. wyciekami ukrytymi, technologicznym płukaniem sieci, używaniem przez mieszkańców starych typów wodomierzy, a tym samym nieprawidłowym naliczaniem zużycia wody, nielegalnym poborem wody oraz poborem wody z hydrantów.

Na obszarze gminy nie występuje rozwinięta sieć kanalizacyjna. Całkowita jej długość wynosi 17,4 km. Według danych GUS na koniec 2014 r. korzystało z niej 365 osób, co stanowi 5,68% ogółu mieszkańców. Słabe pokrycie terenu siecią kanalizacyjną wynika przede wszystkim z dużej kosztowności budowy instalacji, zwłaszcza że zabudowa gminy o charakterze wiejskim ma rozproszoną strukturę. Ścieki kierowane są do mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków zlokalizowanej w miejscowości Lipie. Oczyszczalnia ma przepustowość docelową 1000 m³/d. Są do niej dowożone wozami asenizacyjnymi również ścieki z nieskanalizowanych gospodarstw gminy.

Infrastruktura społeczna

Ze społecznego punktu widzenia szczególnym znaczeniem wśród placówek infrastruktury społecznej wyróżniają się instytucje ochrony zdrowia. Potrzeby zdrowotne lokalnych społeczności mogą być bowiem zaspokojone niemal wyłącznie przez sprawnie funkcjonującą służbę zdrowia. Ochrona zdrowia w gminie Lipie realizowana jest przez trzy ośrodki zdrowia tj. Gminny Ośrodek Zdrowia w Lipiu, Wiejski Ośrodek Zdrowia w Parzymiechach i Wiejski Ośrodek Zdrowia w Stanisławowie. W gminie znajdują się trzy apteki lub punkty apteczne: w Lipiu, Lindowie i Parzymiechach. W Parzymiechach od 2011 r. funkcjonuje jako Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej - Ośrodek Terapii Uzależnień od Alkoholu.

Infrastruktura ochrony zdrowia w gminie funkcjonuje na względnie dobrym poziomie. Należy pamiętać, iż starzejące się społeczeństwo będzie wymagało rozwoju infrastruktury służącej wsparciu osób w wieku senioralnym oraz niepełnosprawnych, zarówno w zakresie instytucji opieki dziennej i czasowej, jak i przystosowania przestrzeni publicznych.

Szkolnictwo podstawowe reprezentowane jest przez następujące placówki oświatowe:

- Zespół Szkolno - Przedszkolny w Lipiu,

- Zespół Szkolno - Przedszkolny w Parzymiechach,
- Zespół Szkolno - Przedszkolny w Lindowie,
- Szkoła Podstawowa w Rębielicach Szlacheckich.

Wszystkie szkoły posiadają boiska, sale gimnastyczne i wyposażenie rekreacyjne. W okresie przejściowym działają na terenie gminy dwa gimnazja - w miejscowościach Lipie i Parzymiechy.

Podstawową instytucją pełniącą funkcje kulturotwórcze jest Gminny Ośrodek Kultury Gminy Lipie, który kieruje dwiema świetlicami środowiskowymi - w Dankowie i Zimnowodzie. GOK realizuje zadania własne gminy z zakresu upowszechniania kultury poprzez m.in. organizację świetlic, zespołów oraz innych form działalności kulturalnej: edukacji kulturalnej i wychowania estetycznego przez sztukę, tworzenia warunków dla rozwoju folkloru oraz rękodzieła ludowego artystycznego, rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych, organizacji imprez kulturalnych i rekreacyjnych, konkursów, turniejów, przeglądów artystycznych i recitali, festynów, obchodów świąt i rocznic państwowych, prowadzenie kółek i ognisk artystycznych,

Drugą instytucją kultury jest Gminna Biblioteka Publiczna w Lipiu, posiadająca filie w Parzymiechach i Stanisławowie.

Zauważalne jest duże zaangażowanie Kół Gospodyń Wiejskich w liczbie 8, Kół Emerytów i Rencistów, jak również Związku Młodzieży Wiejskiej w szerzenie działalności kulturalno-rozrywkowej.

Analizując funkcjonowanie sfery kultury i sportu w gminie, należy stwierdzić, że jakość usług w obu dziedzinach realizowana jest w stopniu zadowalającym. Infrastruktura sportowa i kulturalna są w dobrym stanie, jednakże należy mieć na uwadze regularne podnoszenie ich standardu m.in. poprzez prace remontowe i modernizacyjne oraz wyposażenie istniejących placówek. Ważne jest również uzupełnianie istniejącej bazy kulturalnej i sportowej o zagospodarowanie otwartych przestrzeni publicznych poprzez dostosowanie ich do potrzeb użytkowników, m.in. likwidację barier architektonicznych, budowę ścieżek spacerowych czy infrastrukturę rekreacyjną.

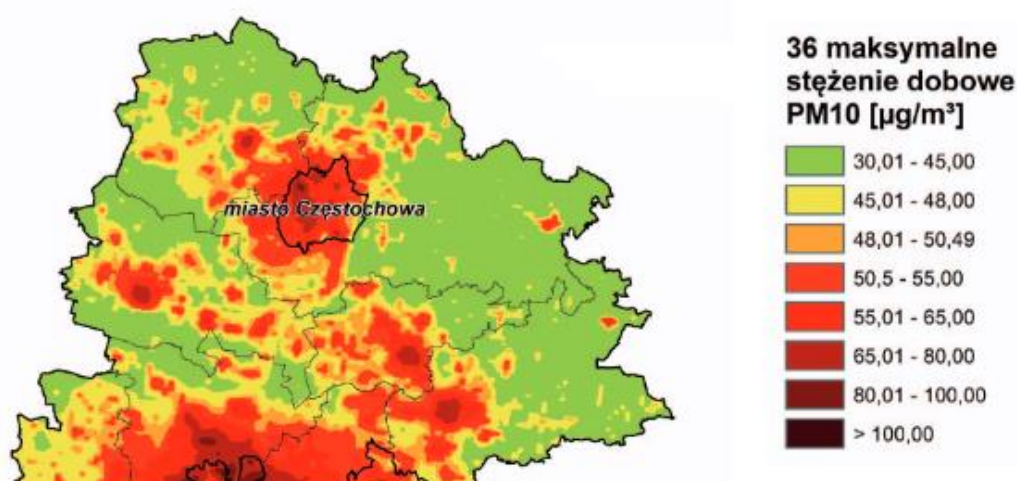
I.5. Sfera techniczna i środowiskowa

Wśród grupy zjawisk negatywnych wyodrębnia się w kontekście procesów rewitalizacji jeszcze m.in. sferę techniczną rozumianą przede wszystkim jako degradację stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym mieszkalnych, oraz brak rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych,

w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska. Kolejna kategoria problemów wiąże się ze stanem środowiska naturalnego - przekroczeniem standardów jakości środowiska, obecnością odpadów niebezpiecznych itp.

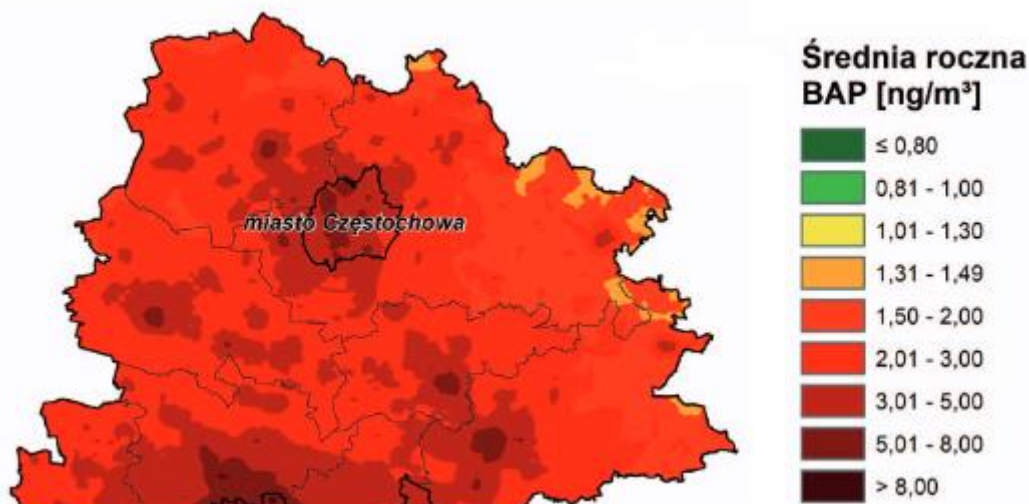
Na terenie gminy Lipie wszystkie budynki mieszkalne stanowią własność prywatną, a gmina nie posiada zasobu komunalnego. To powoduje trudność w ocenie stanu zasobów mieszkalnych. Jednakże obok budynków mieszkalnych istnieje szereg obiektów niemieszkalnych (szkół, budynków administracyjnych, świetlic wiejskich, zabytków). Ich stan techniczny jest zróżnicowany. Część obiektów została poddana zabiegom modernizacyjnym (np. Biblioteka Publiczna), jednak wiele z nich nadal wymaga remontów. Na terenie gminy występuje również znaczne nasycenie obiektów zabytkowych, które z racji wieku często są w złym stanie technicznym i wymagają modernizacji. W gminie znajduje się 46 takich obiektów.

Funkcjonowanie i stan budynków może mieć jednocześnie wpływ na jakość środowiska naturalnego. Na terenie gminy ponad 700 obiektów pokrytych jest azbestem (około 30% ogółu budynków). Większość budynków jest ogrzewana paliwem stałym, co powoduje, iż cały obszar gminy narażony jest na średniodobowe przekroczenia pyłu zawieszonego PM10 i benzo(a)pirenu. Na zanieczyszczenia nakładają się równocześnie zanieczyszczenia związane z komunikacją drogową i prowadzoną działalnością rolniczą.

Ryc. 8 Wartości 36 maksymalnego stężenia dobowego pyłu zawieszonego PM10 w strefie śląskiej (część północna) w 2016 roku.

Źródło: Stan środowiska w województwie śląskim w 2016 roku, s. 28.

Ryc. 9 Obszary przekroczeń średnich stężeń rocznych benzo(a)pirenu w północnej części województwa śląskiego w 2016 roku.

Źródło: *Stan środowiska w województwie śląskim w 2016 roku*, s. 31.

Podsumowując analizę w sferze techniczno-środowiskowej, należy zwrócić uwagę, iż mimo nieznanego stanu obiektów mieszkaniowych, na terenie gminy znajduje się stosunkowo duża liczba obiektów pokrytych azbestem i znaczna liczba budynków zabytkowych. Jednocześnie mimo wiejskiego charakteru gminy pojawił się problem społeczny w postaci oczekiwania na mieszkania socjalne. W chwili obecnej podania takie złożyło 6 rodzin, natomiast gmina nie posiada w ogóle zasobów mieszkaniowych. W połączeniu ze zdiagnozowanym wysokim udziałem liczby osób korzystających z pomocy społecznej tworzy to realny problem społeczny.

Mimo braku dużego przemysłu i oddalenia od strefy górnośląskiej jakość powietrza na obszarze gminy pozostawia wiele do życzenia. Jest to spowodowane przede wszystkim tzw. niską emisją z lokalnych źródeł ciepła.

I.6. Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

I.6.1. Identyfikacja obszarów zdegradowanych

Zgodnie z „Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”⁶ obszar zdegradowany to przestrzeń, w której koncentrują się zjawiska negatywne (społeczne, gospodarcze, przestrzenne) oraz problemy, które wpływają na pogorszenie jakości życia mieszkańców. Szczególne znaczenie odgrywać będzie obszar

⁶ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”, Minister Rozwoju, Warszawa, 2 sierpnia 2016 r., MR/H 2014-2020/20(2)08/2016.

rewitalizacji. Jest to "obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, (...) na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się przeprowadzić rewitalizację"⁷. Nie może on obejmować terenów większych niż 20% gminy oraz nie może być zamieszkanym przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.

Wyznaczając obszar zdegradowany i rewitalizacji uwzględniono powyższe zalecenia. Diagnoza oparta została na mierzalnych wskaźnikach opisujących przede wszystkim problemy społeczne w gminie. Dokonano również analizy pozostałych obszarów funkcjonowania gminy – gospodarczej, funkcjonalno-przestrzennej oraz technicznej i środowiskowej.

Dla potrzeb wyznaczenia obszaru zdegradowanego określono listę wskaźników, które posłużyły do przestrzennego zobrazowania wewnętrznego zróżnicowania gminy. Poziom wewnętrznych dysproporcji rozwojowych zbadany został w odniesieniu do 21 miejscowości. Dla wskazanych jednostek pozyskano dane statystyczne Urzędu Gminy oraz instytucji zewnętrznych, przede wszystkim Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Uzyskane dane przeanalizowano pod kątem stworzenia zestawu porównywalnych wskaźników odnoszących wartość danej cechy do miejscowości. Weryfikacja wskaźników objęła następujące elementy:

- poprawność metodologiczną - wskaźnik powinien opisywać w sposób czytelny i przejrzysty dany problem, powinien być łatwy w odbiorze przez czytelnika, łatwo weryfikowalny, powinien również różnicować przestrzeń gminy i być skonstruowany zgodnie z zasadami matematycznymi i statystycznymi,
- poprawność przestrzenną - wskaźnik powinien zostać odniesiony do jednostki mniejszej niż gmina, w tym przypadku miejscowości.

W wyniku tak przeprowadzonej procedury wskazano listę 6 wskaźników społecznych⁸, które zastosowano dla wyznaczenia obszaru zdegradowanego, obejmujących: stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym, stosunek liczby osób korzystających z pomocy społecznej ogółem i ze względu na ubóstwo, bezrobocie, alkoholizm oraz średni wynik uzyskiwany przez uczniów po VI klasie szkoły podstawowej.

Ponadto ocenie poddano sferę gospodarczą, tj. wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców, stosunku liczby zlikwidowanych przedsiębiorstw do ogółu podmiotów gospodarczych, sferę techniczno-środowiskową tj. występowanie terenów rekreacyjno-wypoczynkowych, udział budynków zabytkowych, udział obiektów pokrytych azbestem w ogóle budynków oraz zanieczyszczenie spowodowane przekroczeniami

⁷ *Ibidem*, Rozdział 3, pkt 4.

⁸ Liczba wskaźników została określona na podstawie informacji otrzymanych od instytucji gminnych. Powiatowy Urząd Pracy w Kłobucku oraz Komenda Powiatowa Policji w Kłobucku nie wyraziły zgody na przedstawienie danych w rozbiu na poszczególne miejscowości gminy.

benzo(a)pirenu oraz ozonu powyżej 120 µg/m³.

W związku z powyższym w końcowym etapie analizy określono, iż miejscowości, które charakteryzują się co najmniej czterema wskaźnikami społecznymi odbiegającymi na niekorzyść od średniej wartości dla gminy i co najmniej jednym wskaźnikiem „dodatkowym” (ze sfery gospodarczej lub techniczno-środowiskowej), spełniają warunki określenia ich jako obszary zdegradowane.

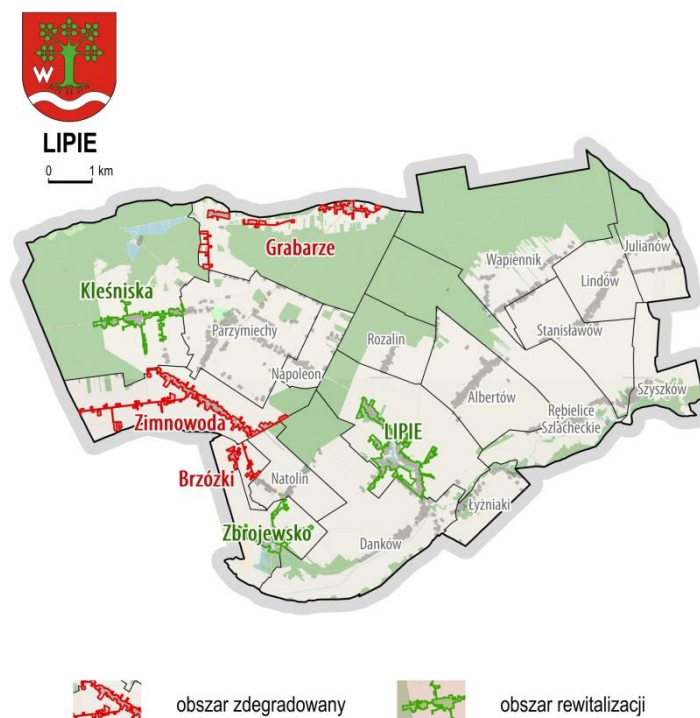
Tak przeprowadzone postępowanie badawcze pozwoliło wskazać, że miejscowościami zdegradowanymi będą miejscowości: Kleśniska, Zimnowoda, Brzózki, Zbrojewska, Lipie, Grabarze. (tab.9 oraz ryc. 10).

Tab. 9 Zestawienie wskaźników do wyznaczenie obszaru zdegradowanego.

	Liczba osób ogółem	Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle mieszkańców	Osoby korzystające z pomocy społecznej w 2016 z powodu [%]				Średni wynik sprawdzianu po VI klasie [%]	Podmioty gospodarcze REGON (bez gospodarstw rolnych)/1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Stosunek liczby zlikwidowanych przedsiębiorstw do liczby firm [%]	Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe Występowanie (Tak/Nie)	Udział zabytków w ogólnej liczbie budynków [%]	Udział budynków pokrytych asbestem w ogólnej liczbie budynków [%]	Przekroczenia dopuszczalnego stężenia średniorocznego benzo(a)pirenu oraz ozonu powyżej 120 µg/m3 w ciągu doby w strefie ślaskiej w 2015 roku (Tak/Nie)	Liczba wskaźników spełniających kryterium
			Ogółem/100 mieszkańców	ubóstwa/100 mieszkańców	bezrobocie/100 mieszkańców	alkoholizm/100 mieszkańców								
<i>GMINA (wartość referencyjna)</i>	6361	18,8	4,5	2,3	1,0	0,3	62,2	8,9	31,9		2,2	38	TAK	
ALBERTÓW	324	20,7	7,4	1,5	0,9	0,3	51,67	12,6	29,5	tak	1,11	40	tak	3 + 2
BRZÓZKI	86	20,9	4,7	4,7	0,0	0,0	42,55	13,5	33,3	nie	0,00	23	tak	4 + 2
CHAŁKÓW	28	7,1	17,9	0,0	3,6	0,0		6,3	50,0	nie	0,00	14	tak	2 + 3
DANKÓW	483	18,8	2,1	0,2	0,2	0,0	64,40	1,8	0,0	tak	4,06	27	tak	0 + 3
GIĘTKOWIZNA	78	10,3	0,0	0,0	0,0	0,0		8,0	21,7	nie	0,00	63	tak	0 + 3
GRABARZE	133	14,3	6,8	6,0	2,3	0,8	52,67	12,0	29,4	tak	0,00	38	tak	5 + 1
JULIANÓW	214	19,2	3,3	2,3	1,4	0,0	77,17	6,0	27,9	nie	3,17	51	tak	2 + 3
KLEŚNISKI	476	19,5	8,4	5,5	2,1	0,0	57,33	1,8	0,0	tak	0,00	38	tak	5 + 2
LINDÓW	223	17,5	1,8	1,3	1,3	0,0	81,00	12,8	36,6	tak	6,25	38	tak	1 + 3
LIPIE	1089	17,3	5,1	2,5	1,7	0,9	73,96	13,1	39,6	tak	3,91	34	tak	4 + 3
NAPOLEON	90	23,3	1,1	1,1	0,0	0,0		14,3	31,0	nie	0,00	39	tak	1 + 2
NATOLIN	213	26,3	2,8	0,5	0,5	0,0	59,33	12,8	35,0	tak	5,45	35	tak	2 + 3
PARZYMICZY	667	19,8	2,2	0,6	0,3	0,0	55,33	16,0	38,8	tak	14,86	81	tak	2 + 3
RĘBIELICE SZLACHECKIE	459	18,7	2,2	1,1	1,1	0,2	60,40	9,3	28,1	tak	1,32	31	tak	2 + 1

ROZALIN	114	16,7	3,5	2,6	1,8	0,9	83,67	12,9	22,2	nie	0,00	14	tak	3 + 1
STANISŁAWÓW	302	19,5	5,3	2,3	0,7	0,3	64,67	3,3	0,0	nie	0,00	69	tak	3 + 3
SZYSZKÓW	226	16,8	3,1	2,7	0,9	0,9	62,17	6,8	36,1	tak	0,00	31	tak	3 + 3
TRONINY	78	12,8	3,8	2,6	2,6	0,0	96,00	15,1	41,4	tak	1,92	17	tak	2 + 1
WAPIENNIK	302	15,2	6,0	3,6	0,0	0,3	77,67	4,7	0,0	tak	1,35	59	tak	2 + 3
ZBROJEWSKO	233	22,3	6,4	5,6	0,4	0,9	45,83	9,5	22,7	tak	0,00	43	tak	5 + 2
ZIMNOWODA	543	20,3	6,1	2,9	0,9	0,4	57,67	2,0	0,0	tak	0,00	53	tak	5 + 3

Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 10 Zasięg obszaru zdegradowanego i rewitalizacji.

Źródło: opracowanie własne.

I.6.2. Identyfikacja obszaru rewitalizacji

Dla wyznaczenia zasięgu obszaru rewitalizacji kierowano się następującymi przesłankami wynikającymi z zapisów *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*:

- obszar rewitalizacji to całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk;
- obszar rewitalizacji to obszar o istotnym znaczeniu dla rozwoju lokalnego;
- obszar rewitalizacji nie może obejmować terenów większych niż 20% gminy oraz nie może być zamieszkiwany przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.

Obszar wyznaczony jako zdegradowany zajmuje 248,92 ha, tj. 2,51% powierzchni Gminy. Na tym terenie mieszka **2560 osób**, tj. 40,24% ogółu mieszkańców. Tym samym, stosując powyżej wspomniane zasady, nie może on zostać wskazany w całości do rewitalizacji.

Przyjęte powyżej założenia pozwoliły określić, że wszystkie powyższe warunki spełniają następujące miejscowości: **Lipie, Kleśniska, Zbrojewsko**. Są to miejscowości, w których zdiagnozowano co najmniej 4 zjawiska kryzysowe w sferze społecznej i wskaźnik dodatkowy. Ponadto są to miejscowości o dużym znaczeniu dla rozwoju lokalnego⁹. Przede wszystkim miejscowość Lipie, którą zamieszkuje najwięcej mieszkańców, dzięki czemu zostanie zapewniony efekt szerokiego oddziaływania prowadzonej interwencji. Jest to także siedziba gminy, centrum lokalnego życia społecznego, w którym mieszczą się instytucje publiczne oraz obiekty handlowe i usługowe. W miejscowości Kleśniska zdiagnozowano najwięcej negatywnych wskaźników społecznych przy jednoczesnym ich najwyższym natężeniu wśród miejscowości wskazanych do rewitalizacji. Jednocześnie posiada ona świetlicę wiejską, która stanie się miejscem aktywizacji i integracji mieszkańców. Wybór tych dwóch miejscowości spowodował, iż do obszaru rewitalizacji z powodu przekroczenia limitu osób (30%) nie było możliwe wskazania wsi Zimnowoda – kolejnej pod względem liczby negatywnych zjawisk. W związku z tym zdecydowano się włączyć miejscowość Zbrojewsko, która posiada wyższe natężenia zjawisk niż Zimnowoda przy jednoczesnym spełnieniu warunków liczby mieszkańców. Zlokalizowana tu świetlica po remoncie pozwoli na realizację różnego rodzaju projektów społecznych przez instytucje gminne blisko osób, które najbardziej potrzebują wsparcia.

Z tego też względu obszar rewitalizacji w gminie składa się z trzech podobszarów, obejmujących ww. wsie.

Obszar rewitalizacji obejmuje 150,9 ha co stanowi **1,52%% powierzchni gminy** i na koniec 2017 r. zamieszkiwany był przez 1798 osób, tj. **28,26% ludności** gminy Lipie.

⁹ Dokonując wyboru miejscowości do rewitalizacji, kierowano się przede wszystkim liczbą mieszkańców miejscowości (skala oddziaływania) oraz możliwościami realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Ryc. 11 Obszar rewitalizacji - Lipie.
 Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 12 Obszar rewitalizacji - Kleśniska.
Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 13 Obszar rewitalizacji - Zbrojewsko.
Źródło: opracowanie własne.

I.6.3. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji – skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych

Na obszarze rewitalizacji zdiagnozowano wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle mieszkańców. Największe wartości wskaźnik ten osiągnął w miejscowościach Zbrojewsko (22,3%) i Kleśniska (19,5%), natomiast dla całego obszaru rewitalizacji wynosi on 19,7%. Osobom w wieku senioralnym należy stworzyć możliwość korzystania z szerokiej oferty usług medycznych, ale również zadbać o ofertę kulturalną czy rekreacyjną, pozwalającą aktywnie spędzać czas wolny. Istotne jest, aby starsi mieszkańcy obszaru rewitalizacji mieli miejsca spotkań, integracji, organizacji zajęć odpowiadających ich potrzebom i problemom.

Do najczęstszych powodów przyznawania pomocy społecznej w gminie Lipie należą ubóstwo i bezrobocie. Co więcej, według *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lipie na lata 2014-2020* problem liczby osób uzyskujących pomoc z tytułu bezrobocia nasila się, gdyż liczba udzielonych zasiłków rośnie. Gmina Lipie ma charakter rolniczy, jednak struktura rolnicza opiera się na niewielkich gospodarstwach rolnych, które nie dają szansy na utrzymanie rodzin. Gospodarstw do 5 ha jest na terenie obszaru rewitalizacji ponad 85%. Dodatkowo gleby na terenie całej gminy należą do klasy bonitacyjnej IVb lub V, a więc gleb średnio dobrych lub słabych, co oznacza gorsze plany i ograniczone możliwości uprawy. Niezbędne jest podejmowanie aktywności zawodowej w oparciu o własną działalność gospodarczą albo pracę najemną. Największym rynkiem pracy dla mieszkańców całej gminy, w tym obszaru rewitalizacji, jest oczywiście Częstochowa, bliższym – Wieluń (Radomsko jest w tym wypadku drugim co do wielkości rynkiem pracy, jednak odległościowo trudniej dostępnym niż Wieluń). Rozwój gospodarczy tych miast opierał się na przemyśle - głównie metalurgicznym i lekkim, w mniejszym stopniu spożywczym oraz elektromaszynowym. Przemiany przełomu lat 80./90. spowodowały jednak wyraźną marginalizację przemysłu lekkiego. Rozwinął się co prawda sektor usług, ale poziom zatrudnienia w nim nie był już tak duży. Poza tym stanowi on miejsce pracy dla okolicznych mieszkańców. W strukturze gospodarczej Radomska dominują z kolei małe i średnie przedsiębiorstwa, które nie generują wielu miejsc pracy. Dominujący w strukturze podmiotów gospodarczych okolicznych ośrodków miejskich sektor usług wymaga bardziej wykwalifikowanej kadry pracowników, podczas gdy wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji dominowały osoby o niższym poziomie zatrudnienia. Jak wynika z rozmów z pracownikami Ośrodka Pomocy Społecznej, po utracie przez te osoby pracy, często nie miały możliwości podjęcia innej pracy zarobkowej, natomiast wydłużający się czas pozostawania bez pracy ograniczył ich szanse odnalezienia się na rynku pracy w późniejszym okresie. Z tego względu również na obszarze rewitalizacji występuje dość duże uzależnienie mieszkańców od świadczeń pomocy społecznej (wskaźnik dla całego obszaru rewitalizacji to 6,63 osoby na 100

mieszkańców), zwłaszcza z powodu ubóstwa (4,53 osoby na 100 mieszkańców) oraz bezrobocia (1,4). Z pomocy społecznej korzysta na obszarze rewitalizacji łącznie 111 osób, tj. 38% ogółu osób otrzymujących wsparcie. W przypadku pomocy społecznej z powodu bezrobocia – wsparciem objętych jest 66 osób, czyli 44,6% ogółu mieszkańców otrzymujących pomoc z tego powodu. Również bezrobocie stanowi znaczący problem, bowiem aż 29 mieszkańców obszaru rewitalizacji otrzymuje z tego powodu wsparcie OPS-u – również jest to 45% ogółu mieszkańców bezrobotnych objętych wsparciem.

Problem w walce z bezrobociem stanowi brak żłobka, uniemożliwiający opiekę nad najmłodszymi dziećmi. W związku z tym często zwłaszcza kobiety (dominujące w strukturze bezrobotnych na terenie obszaru rewitalizacji – stanowią 52,3% ogółu bezrobotnych z obszaru) rezygnują z pracy, poświęcając się wychowaniu dzieci. Rejestracja w Powiatowym Urzędzie Pracy pozwala im z kolei uzyskać podstawowe świadczenia i ubezpieczenia. Na obszarze rewitalizacji kobiety stanowią 52,3% zarejestrowanych bezrobotnych. Jednocześnie należy zauważyć, że na obszarze miejscowości Lipie dzieci w wieku żłobkowym stanowią 14%¹⁰ w Kleśniskach 10% a Zbrojewsku 6%.

Pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej podkreślają, że osoby ubogie są spychane na peryferie życia społecznego lub nawet same się marginalizują. Niskie dochody uniemożliwiają wielu rodzinom regulowanie opłat za mieszkanie bądź media. Oszczędzanie pieniędzy często dotyczy pomocy lekarskiej czy ograniczenia wykupywania leków, co z kolei prowadzi w niektórych przypadkach do utraty lub pogorszenia się stanu zdrowia. Niski poziom dochodów negatywnie wpływa na możliwość dostępu do edukacji i często jest jedną z najważniejszych barier w rozwoju młodych ludzi. Ponadto w wielu wypadkach skutkuje wycofaniem się z udziału w życiu kulturalnym oraz ograniczeniem dostępu do wypoczynku.

Opisanym powyżej negatywnym zjawiskom towarzyszy problem uzależnień. Bardzo często osoby nie potrafiące sobie poradzić ze swoją sytuacją życiową, którym brakuje również motywacji do poprawy swojego losu, popadają w różnego rodzaju uzależnienia, przede wszystkim alkoholizm. Jednocześnie alkoholizm generuje kolejne dysfunkcje społeczne, m.in. bezdomność, bezrobocie, ubóstwo, przemoc domową, przestępczość.

Dzieci z obszaru rewitalizacji osiągają słabsze wyniki w nauce (średnia dla obszaru rewitalizacji to 59,04%). Jedynie uczniowie z Lipia prezentują się lepiej, przy czym jest to dość powszechne zjawisko (wyższe wyniki w nauce wśród uczniów mieszkających w miejscowości, w której znajduje się szkoła). Przyczyną gorszych wyników mogą być wymienione wyżej problemy. Ubóstwo i bezrobocie rodziców powodują, że dzieci z problemami w nauce nie mogą korzystać z dodatkowych zajęć czy korepetycji, ponieważ rodzina nie posiada środków

¹⁰ Wskazane dane procentowe dotyczą liczby dzieci w wieku żłobkowym wśród dzieci i młodzieży do lat 18. Średnia gminna w tym wypadku wynosi 14% dzieci w wieku żłobkowym w stosunku do wszystkich dzieci i młodzieży do lat 18. Dane Urzędu Gminy na 31 XII 2016r.

finansowych na ich opłacenie. Z kolei w rodzinach, w których występuje problem uzależnień, poza brakiem środków finansowych na pomoce dydaktyczne czy dodatkowe zajęcia, występuje problem niewielkiego zainteresowania postępami dziecka w nauce.

Kolejnym problemem występującym na obszarze rewitalizacji jest poziom przedsiębiorczości niższy niż wynosi średnia dla gminy, tj. 8,1 wobec 8,9, przy czym oczywiście zauważyć można duże zróżnicowanie wśród poszczególnych podobszarów. Jednocześnie wyższy niż średnio w gminie wskaźnik dotyczy głównej miejscowości w gminie, czyli Lipia, przy czym z kolei tam odnotowano najgorszy stosunek liczby zamkniętych podmiotów gospodarczych do ogółu zarejestrowanych podmiotów. Niższy poziom przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji wynika z faktu znajdujących się w pobliżu większych miast, jak Kłobuck, Wieluń, czy nieco dalej położonych Częstochowy i Radomska. Oferują one szereg bardzo zróżnicowanych usług, co sprawia, że mieszkańcy gminy i obszaru rewitalizacji mogą tam jednocześnie załatwić większość niezbędnych spraw. Daje to możliwość wyboru bardziej korzystnej pod względem ceny oraz jakości oferty. Dlatego też wybranie branży, w której mógłby działać lokalny przedsiębiorca oraz grupy docelowej, jest szczególnie trudne, nawet – czy nawet zwłaszcza – w przypadku największej miejscowości gminy.

Na wszystkich podobszarach rewitalizacji występują również tereny przestrzeni publicznej, na którą składają się obiektu publiczne wraz z otoczeniem, tereny użytkowe i rekreacyjno-wypoczynkowe. W przypadku miejscowości Lipie na tereny te składają się boiska – Orlik oraz boisko trawiaste, tereny publiczne zlokalizowane pomiędzy ul. Parkową a Częstochowską, tereny przestrzeni na ul. Leśnej i wszystkie inne przestrzenie zlokalizowane na terenie miejscowości (chodniki, parkingi). Analiza wskazuje, że o ile zagospodarowane są tereny szkoły i Urzędu Gminy, to pozostałe przestrzenie powinny zostać poddane rewitalizacji. Przede wszystkim przestrzenie przy ul. Leśnej, Parkowej i boisko trawiaste. Teren zielony między ul. Parkową i Częstochowską – na co wskazała wizja lokalna przeprowadzona z przedstawicielami instytucji gminnych oraz mieszkańców - jest zaniedbany. Znajdują się na nim niezabezpieczone opuszczone budynki, pojawiają się dzikie wysypiska odpadów. Aby uniemożliwić wchodzenie na ten teren przede wszystkim dzieciom i młodzieży, został on ogrodzony – jednak w sposób mało estetyczny i bezpieczny. Zagospodarowanie tej części miejscowości pozwoli na otwarcie tego terenu i korzystanie z niego przez osoby w różnym wieku. Stan niektórych budynków użyteczności publicznej nie pozwala na ich pełne i zgodne z przeznaczeniem wykorzystywanie, np. obiekt Gminnego Domu Kultury wymaga pilnego remontu w celu dostosowania do osób starszych i niepełnoprawnych oraz zwiększenia zakresu jego funkcjonowania. Mimo znaczącej długości chodników w miejscowości ich stan pozostawia wiele do życzenia, gdyż w znacznej mierze są to chodniki budowane jeszcze w latach 70. XX wieku. Brak jest natomiast ścieżek rowerowych, a miejsca parkingowe znajdują się jedynie przy

Urzędzie Gminy i Szkole Podstawowej. Również stan obiektów zabytkowych i wielorodzinnych na terenie miejscowości jest niezadawalający, o czym świadczy fakt zgłaszania tego przez mieszkańców w trakcie procesu partycypacji (ankiety rewitalizacyjne „fiszki projektowe”).

W przypadku miejscowości Kleśniska i Zbrojewsko z kolei funkcję terenów publicznych pełnią świetlice wiejskie wraz z otoczeniem. Choć otoczenie świetlic jest zagospodarowane, to nie wyposażono go w elementy małej architektury czy inne istotne z punktu widzenia wypoczynku osób starszych (np. siłownia zewnętrzna). Równocześnie same obiekty wymagają remontu wraz z przystosowaniem do pełnienia funkcji społecznych. Na terenie Kleśnisk znajduje się obecnie obiekt użyteczności publicznej, który nie pełni żadnej funkcji, a jego stan wymaga pilnego remontu. Chodnik znajdujący się na terenie wsi Zbrojewsko jest w złym stanie technicznym, w Kleśniskach nie ma w ogóle chodników, a w obu miejscowościach brakuje ścieżek rowerowych i miejsc parkingowych.

Fot. 1 Budynek świetlicy wiejskiej w Zbrojewsku.

Pogłębiona analiza obszaru rewitalizacji została również przeprowadzona na otwartym spotkaniu zorganizowanym w dniu 18 stycznia 2018 r. W spotkaniu wzięło udział 16 osób, wśród nich mieszkańcy obszaru rewitalizowanego, przedstawiciele Urzędu Gminy, gminnych jednostek organizacyjnych.

Uczestnicy za najważniejsze problemy charakterystyczne dla wszystkich wyznaczonych podobszarów rewitalizacji uznali:

- niski poziom integracji społecznej mieszkańców,
- dużą liczbę osób długotrwale bezrobotnych,
- niewystarczające zagospodarowanie terenów przestrzeni publicznych,
- niekorzystne uwarunkowania demograficzne – np. starzenie się społeczeństwa,

- niedostateczny poziom uczestnictwa mieszkańców w życiu publicznym,
- niską świadomość ekologiczną mieszkańców,
- niski poziom przedsiębiorczości indywidualnej,
- niewystarczającą ofertą kulturalną wynikającą z niedostosowania infrastruktury instytucji kultury do potrzeb,
- duże zadymienie miejscowości w okresach grzewczych.

Chociaż na obszarze rewitalizacji aktywnie działają organizacje skupiające osoby w różnym wieku, jak Koła Gospodyń Wiejskich czy Stowarzyszenie Inicjatyw Oświatowo-Kulturalnych, Stowarzyszenie Kobiet Ziemi Lipskiej, integrujące i skupiające mieszkańców wokół wspólnych inicjatyw, to jednak brakuje im przygotowanych obiektów lub przestrzeni do bardziej zróżnicowanych aktywności. Jak wskazano wyżej, obiekty i tereny te są generalnie w złym stanie technicznym i utrudnione jest korzystanie z nich. Jest to o tyle istotne, że obszar rewitalizacji charakteryzuje się przekroczeniem wskaźnika osób w wieku poprodukcyjnym wśród ogółu mieszkańców a zrealizowane przedsięwzięcia pozwolą osobą starszym spędzać czas aktywnie, np. uprawiając aktywność fizyczną dostosowaną do możliwości ich organizmów. Stąd istotne byłoby dla nich zagospodarowanie terenów pod trasy nordic walking czy inne trasy spacerowe.

II. Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji

II.1. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Realizacja założeń Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Lipie na lata 2018 - 2023 znacząco wzmocni poziom oczekiwanego rozwoju obszaru rewitalizacji. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji obejmuje zespół uzupełniających się, pozytywnych zmian zachodzących w szczególności w sferze społecznej, funkcjonalno-przestrzennej oraz technicznej.

Obszary zdegradowane na terenie gminy Lipie poddane rewitalizacji ulegną zmianom w zakresie funkcjonalno-przestrzennym. Dzięki planowanym remontom i modernizacjom budynków, pozwalającym na nadanie im nowych funkcji, wzrośnie możliwość pomocy mieszkańcom wykluczonym lub marginalizowanym społecznie. Budynki zostaną dostosowane do częstszego ich wykorzystywania na potrzeby działań aktywizujących i integrujących mieszkańców obszaru rewitalizacji. Jednocześnie poprawa ich stanu technicznego przełoży się pozytywnie na jakość środowiska, przede wszystkim powietrza.

Dzięki poprawie stanu infrastruktury społecznej możliwe stanie się prowadzenie działań aktywizujących społeczność obszaru rewitalizacji – zarówno w zakresie zawodowym, walki z uzależnieniem od pomocy społecznej, wsparcia rodzin w ich codziennym funkcjonowaniu oraz kulturze. Działania te pozwolą na inkluzję społeczną osób ubogich i starszych. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji staną się bardziej zmotywowani do poprawy własnego losu i staną się aktywnymi uczestnikami lokalnego życia społecznego.

II.2 Cele rewitalizacji oraz kierunki działań

Na podstawie wizji rozwoju obszaru rewitalizacji w gminie Lipie stworzono bezpośrednio nawiązujące do niej cele rewitalizacji oraz dookreślające je kierunki działań. W wyniku realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych zrealizowane zostaną kierunki działań i dwa główne cele rewitalizacji.

CEL. I WZMACNIANIE ISTNIEJĄCYCH I WSPIERANIE NOWYCH FUNKCJI PRZESTRZENI I BUDYNKÓW NA OBSZARZE REWITALIZACJI

Odnosząc się do diagnozy, należy zwrócić uwagę na zjawiska kryzysowe dotyczące stanu obiektów prywatnych i użyteczności publicznej oraz zagospodarowania przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji w gminie Lipie. Problem zdewastowanej lub niezagospodarowanej przestrzeni publicznej poza aspektem estetycznym, przekładającym się na negatywny wizerunek całej gminy, ma także znaczenie społeczne. Brak odpowiednich miejsc spotkań nie sprzyja integracji mieszkańców i wzmacnia poziom atomizacji społecznej. Ponadto działania związane z nadaniem nowych funkcji budynkom (żłobek, mieszkania socjalne) pozwolą włączyć zmarginalizowaną część społeczeństwa w życie społeczne (podniesienie godności osobistej dzięki posiadaniu własnego mieszkania) i gospodarcze (np. możliwość podjęcia pracy zarobkowej) obszaru rewitalizacji jak i całej gminy. Ogrzewanie domów paliwami stałymi stanowi źródło niskiej emisji, która znacząco obniża jakość powietrza.

Kierunki działań:

- I.1. Zagospodarowanie zdegradowanych obiektów i przestrzeni publicznych na cele społeczne, kulturalne, rekreacyjne.
- I.2 Renowacja, adaptacja i nadanie nowych funkcji obiektom dziedzictwa kulturowego.
- I.3 Modernizacja obiektów i wdrożenie proekologicznych rozwiązań przyczyniających się do poprawy jakości powietrza.

CEL. II WZMACNIANIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI

W wyniku diagnozy zidentyfikowano liczne problemy społeczne, którymi dotknięci są mieszkańcy obszaru rewitalizacji, w szczególności mowa tu o dużej liczbie osób ubogich, bezrobotnych, korzystających od pomocy społecznej czy uzależnionych od alkoholu. Problemy te są na tyle zintensyfikowane, a ich społecznie oddziaływanie na tyle szerokie, że uznano za niezbędne stworzenie celu, który koncentrowałby się na realizacji przedsięwzięć wzmacniających potencjał mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz zmniejszaniu i eliminacji wyżej wymienionych problemów. W pierwszej kolejności działania te zwiększać powinny aktywność zawodową mieszkańców obszaru rewitalizacji, gdyż to właśnie bezrobocie i brak perspektyw jest podstawową przyczyną większości negatywnych zjawisk zachodzących na wyznaczonym obszarze. Jednocześnie działania skierowane na wzrost aktywności zawodowej mieszkańców nie przyniosą zakładanego rezultatu, jeśli będą realizowane w oderwaniu od codziennych warunków życia mieszkańców. W związku z tym niezbędne jest pozytywne oddziaływanie na całą lokalną społeczność i kompleksowa działalność różnych podmiotów publicznych świadczących usługi na rzecz mieszkańców, w szczególności w zakresie wsparcia rodzin mieszkających na obszarze rewitalizacji.

Kierunki działań:

II.1 Integracja i aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców oraz zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych.

II.2 Poprawa opieki nad dziećmi.

II.3 Stworzenie udogodnień przyczyniających się do poprawy aktywności gospodarczej Mieszkańców.

II.4 Poprawa jakości i dostępności oferty kulturalnej i rekreacyjnej.

II. 3 Lista podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

1. Przebudowa i zmiana sposobu użytkowania 3 sal lekcyjnych w budynku szkolno-przedszkolnym w Lipiu na żłobek	
Podmiot(y) realizujący(-e)	Gmina Lipie
Zakres realizowanych zadań	Projekt obejmuje przebudowę i zmianę sposobu użytkowania części parteru budynku Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Lipiu z przeznaczeniem na pomieszczenia żłobkowe. W żłobku powstaną: sala stałego pobytu na 20 dzieci, sala z łóżeczkami, wiatrołap, szatnia wyposażona w szafki i przewijak, łazienka dla dzieci wyposażona w 2 miski ustępowe i 2 umywalki, brodzik, regał na nocniki, pomieszczenie porządkowe i kuchnia. Żłobek zostanie połączony z budynkiem szkoły przejściem, które pozwalałoby pracownikom żłobka korzystać z zaplecza socjalnego w obiekcie zespołu szkolno-przedszkolnego. (Działanie 8.1.2 RPO WSL - Zapewnienie dostępu do usług opiekuńczych nad dziećmi do 3 lat - RIT)
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia)	podobszar rewitalizacji Lipie, ul. Częstochowska 31, działki nr 302/4 i 304/3
Szacowana wartość	400 000,00 zł
Przewidywany okres realizacji projektu	2018
Uzasadnienie	W ramach projektu planuje się przebudowę kilku pomieszczeń szkolnych (3 sale lekcyjne – geograficzna, chemiczna, zajęć komputerowych, zaplecze sali do zajęć z fizyki) na pomieszczenia żłobkowe. Dzięki temu uda się wygospodarować miejsce na żłobek dla około 20 dzieci. Jest to istotne, bowiem w gminie duża część osób korzystających z pomocy społecznej, otrzymuje to wsparcie z powodu bezrobocia, przy czym wyższy jest poziom bezrobocia wśród kobiet niż mężczyzn. Umożliwienie mieszkańcom obszaru rewitalizacji dostępu do żłobka pozwoli na objęcie opieką najmłodszych dzieci i powrót do pracy dla ich rodziców, wpływając na poprawę zamożności rodzin i ograniczając ich uzależnienie od świadczeń pomocy społecznej.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem mierzenia	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu – 10 Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu – 10 Wskaźniki mogą ulec modyfikacji na etapie opracowywania projektu.

	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do 3 lat – 20
	Powierzchnia pomieszczeń żłobka – 182 m ²
	Dokumentacja projektowa Protokoły odbioru prac budowlanych Ankiety

2. Adaptacja budynku po byłej szkole w Kleśniskach pod mieszkania socjalne	
Podmiot(y) realizujący(-e)	Gmina Lipie
Zakres realizowanych zadań	Zadanie polega na przebudowie, modernizacji i zmianie sposobu użytkowania budynku po byłej szkole na mieszkania socjalne. W ramach prac zostanie wymieniony dach, budynek zostanie ocieplony, obecne pomieszczenia przebudowane na mieszkania socjalne. W efekcie zamiast funkcjonujących tam 3 mieszkań, powstanie 6 dla biedniejszych mieszkańców obszaru rewitalizacji. (Działanie 10.2.2 RPO WSL - Rozwój mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego oraz infrastruktury usług społecznych - RIT)
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia)	podobszar rewitalizacji Kleśniska, ul. Szkolna 2, działka nr 292
Szacowana wartość	700 000,00 zł
Przewidywany okres realizacji projektu	2019-2020
Uzasadnienie	Stworzenie mieszkań socjalnych jest istotne, ponieważ gmina nie posiada komunalnego zasobu mieszkaniowego. Z tego względu najbiedniejsi mieszkańcy gminy nie mają ze strony gminy wsparcia w postaci miejsca do zamieszkania. Jest to szczególnie istotne ze względu na wysoki na obszarze rewitalizacji wskaźnik osób korzystających z pomocy społecznej, w tym z powodu ubóstwa oraz w przypadku Lipia i Zbrojewska – także uzależnień. Wsparcie w postaci własnego lokum oraz objęcie takich osób i rodzin działaniami aktywizującymi i integrującymi może zwiększyć ich motywację do poprawy własnego losu.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem mierzenia	Liczba nowo utworzonych mieszkań w istniejących budynkach - 6 Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury - 20
	Dokumentacja projektowa Protokoły odbioru prac budowlanych Dokumentacja dot. zameldowania

3. Bierzemy się do pracy!	
Podmiot(y) realizujący(-e)	Gmina Lipie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lipiu
Zakres realizowanych zadań	Grupa uczestników projektu zostanie wyłoniona spośród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym bezrobotnych, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Każdy uczestnik projektu zostanie objęty usługami aktywnej integracji wynikającymi z opracowanej indywidualnej ścieżki reintegracji zawodowej. Rodzaj zastosowanego wsparcia będzie uwzględniał indywidualne predyspozycje osoby uczestniczącej w projekcie, analizę lokalnego rynku pracy oraz opinię Powiatowego Urzędu Pracy w zakresie zaplanowanego wsparcia. (Działanie 9.1 RPO WSL - Aktywna integracja)
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia)	obszar rewitalizacji: GOPS Lipie, ul. Częstochowska 29, świetlica wiejska Zbrojewsko 22, świetlica wiejska w Kleśniskach, ul. Jaworska 62
Szacowana wartość	1 200 000,00 zł
Przewidywany okres realizacji projektu	2019-2021
Uzasadnienie	Projekt jest potrzebny w gminie, bowiem na obszarze rewitalizacji zdiagnozowano wysoki udział osób korzystających z pomocy społecznej, zwłaszcza z powodu bezrobocia i ubóstwa. Udział w nim będą mogli wziąć w pierwszej kolejności właśnie mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Uczestnicy projektu uzyskają umiejętność poruszania się po rynku pracy oraz uzyskają nowe kwalifikacje zawodowe, pożądane przez lokalnych pracodawców, co zwiększy ich szansę na zatrudnienie. Aby ułatwić dostęp do projektu, zajęcia będą prowadzone we wszystkich miejscowościach obszaru rewitalizacji.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem mierzenia	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu - 60 Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu - 40 Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) - 20 Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 60
	Dzienniki zajęć Lista obecności na zajęciach Diagnoza indywidualnych potrzeb każdego uczestnika projektu Zaświadczenia o ukończeniu zajęć

4. Wspieramy rodziny	
Podmiot(y) realizujący(-e)	Gmina Lipie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lipiu
Zakres realizowanych zadań	Projekt zakłada zapewnienie kompleksowej pomocy rodzinom poprzez wsparcie udzielane przez asystentów rodziny, udział w specjalistycznych zajęciach podnoszących umiejętności wychowawcze rodziców i opiekunów prawnych (np. poradnictwo specjalistyczne, konsultacje indywidualne, grupa wsparcia, warsztaty umiejętności wychowawczych), a także pomoc dzieciom poprzez specjalistyczne zajęcia (np. wsparcie psychologa, zajęcia terapeutyczne, zajęcia dodatkowe z przedmiotów szkolnych). Podczas trwania projektu realizowane będą także superwizje i szkolenia podnoszące kompetencje zawodowe asystentów rodzin. (Działanie 9.2 RPO WSL – Dostępne i efektywne usługi społeczne i zdrowotne)
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia)	obszar rewitalizacji: GOPS Lipie, ul. Częstochowska 29, świetlica wiejska Zbrojewsko 22, świetlica wiejska w Kleśniskach, ul. Jaworska 62
Szacowana wartość	300 000,00 zł
Przewidywany okres realizacji projektu	2019-2023
Uzasadnienie	Potrzeba realizacji projektu wynika przede wszystkim z problemów społecznych – ubóstwa, bezrobocia, uzależnień, słabych wyników szkolnych, zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji. Tego rodzaju problemy przekładają się negatywnie na funkcjonowanie rodzin i są ze sobą ściśle powiązane. Aby ułatwić dostęp do projektu, zajęcia będą prowadzone we wszystkich miejscowościach obszaru rewitalizacji.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem mierzenia	Liczba godzin pracy asystenta rodziny – 3600 Liczba godzin działania grupy wsparcia – 100 Liczba warsztatów umiejętności wychowawczych – 100 Liczba rodzin korzystających - 20
	Wykaz rodzin korzystających Listy obecności na zajęciach Wykaz form wsparcia

5. Remont budynku świetlicy wiejskiej w Zbrojewsku	
Podmiot(y) realizujący(-e)	Gmina Lipie
Zakres realizowanych zadań	Remont i termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej obejmuje: - ocieplenie budynku wraz z wymianą stolarki okiennej i

	drzwiowej, - wymianę posadzki, - wymianę tynków zewnętrznych, - remonty instalacji elektrycznej oraz wodno-kanalizacyjnej, - remonty łazienek i kuchni, - budowa instalacji centralnego ogrzewania, - zakup wyposażenia do obiektu, - zagospodarowanie terenu wokół budynku. (Działanie 10.3 RPO WSL – Rewitalizacja obszarów zdegradowanych)
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia)	podobszar rewitalizacji Zbrojewsko, Zbrojewsko 22, działka nr 113/2
Szacowana wartość	500 000,00 zł
Przewidywany okres realizacji projektu	2018-2020
Uzasadnienie	Remont budynku świetlicy wiejskiej pozwoli na jego częstsze wykorzystywanie przez samych mieszkańców podobszaru rewitalizacji, w tym osoby starsze, których wysoki udział zdiagnozowano na tym podobszarze. Ponadto w wyremontowanym budynku będzie możliwe przeprowadzanie projektów aktywizujących mieszkańców, których głównym realizatorem będą instytucje gminne, jak GOPS czy GOK.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem mierzenia	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury - 150
	Dokumentacja projektowa Protokoły odbioru prac budowlanych

6. Remont budynku świetlicy w Kleśniskach	
Podmiot(y) realizujący(-e)	Gmina Lipie
Zakres realizowanych zadań	Zakres działań obejmuje: - wykonanie instalacji CO wraz z montażem kotła, - docieplenie elewacji zewnętrznej budynku, - wyposażenie świetlicy w stoły i krzesła, doposażenie kuchni, - zagospodarowanie terenu wokół budynku, w tym doposażenie placu zabaw i stworzenie siłowni zewnętrznej. (Działanie 10.3 RPO WSL – Rewitalizacja obszarów zdegradowanych)
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia)	podobszar rewitalizacji Kleśniska, ul. Jaworska 62, działka nr 225
Szacowana wartość	500 000,00 zł
Przewidywany okres	2019-2021

realizacji projektu	
Uzasadnienie	Remont budynku świetlicy wiejskiej pozwoli na jego częstsze wykorzystywanie przez samych mieszkańców podobszaru rewitalizacji, w tym osoby starsze, których wysoki udział zdiagnozowano na tym podobszarze. Ponadto w wyremontowanym budynku będzie możliwe przeprowadzanie projektów aktywizujących mieszkańców, których głównym realizatorem będą instytucje gminne, jak GOPS czy GOK.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem mierzenia	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1
	Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury - 300
	Dokumentacja projektowa Protokoły odbioru prac budowlanych

II.4 Charakterystyka pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

L.p.	Nazwa przedsięwzięcia	Zakres działań	Uzasadnienie i efekty realizacji przedsięwzięcia	Obszar tematyczny
1.	Ścieżka spacerowo – wypoczynkowa o długości 650 m lokalizacja: między ul. Parkową a Częstochowską, Lipie, działki nr od 260/1 do 260/16, 315/3, 302/4, 302/5 (podobszar rewitalizacji Lipie) realizator: Gmina Lipie	Projekt obejmuje odwodnienie terenu, roboty ziemne i ziemno-budowlane, budowa alejek i mostków (ciąg pieszo-rowerowy), zagospodarowanie terenu małą architekturą i zielenią	Projektowana ścieżka łączy dwie ulice w miejscowości Lipie (w tym Orlik i szkołę). Biegłaby wzdłuż cieków wodnych, co zwiększałoby jej walory przyrodnicze. Przewiduje się również, że jej uzupełnienie stanowiłyby tablice edukacyjne, informujące o gminie Lipie (walory przyrodnicze i historyczne), a także mała architektura, pozwalająca na wypoczynek m.in. osób starszych czy rodzin z dziećmi. Dzięki budowie siłowni zewnętrznej miałyby szansę stać się ścieżką rekreacyjną dla wszystkich mieszkańców podobszaru rewitalizacji, niezależnie od wieku czy sprawności fizycznej. Mogłyby na niej być organizowane także zajęcia z nordic walking np. dla seniorów.	Funkcjonalna przestrzeń i budynki
2.	Siłownia zewnętrzna na placu świetlicy wiejskiej w Zbrojewsku lokalizacja: Zbrojewsko 22, działka nr 113/2 (podobszar rewitalizacji Zbrojewsko) realizator: Gmina Lipie	Projekt obejmuje wykonanie siłowni zewnętrznej wraz z architekturą towarzyszącą.	Zagospodarowanie terenu wokół świetlicy wiejskiej na siłownię zewnętrzną wraz z małą architekturą pozwoli na stworzenie miejsca aktywnego wypoczynku – dla seniorów, ale również dzieci i młodzieży. Ogólnodostępna siłownia może stać się ciekawą alternatywą do spędzania czasu wolnego także dla biedniejszych rodzin.	Funkcjonalna przestrzeń i budynki

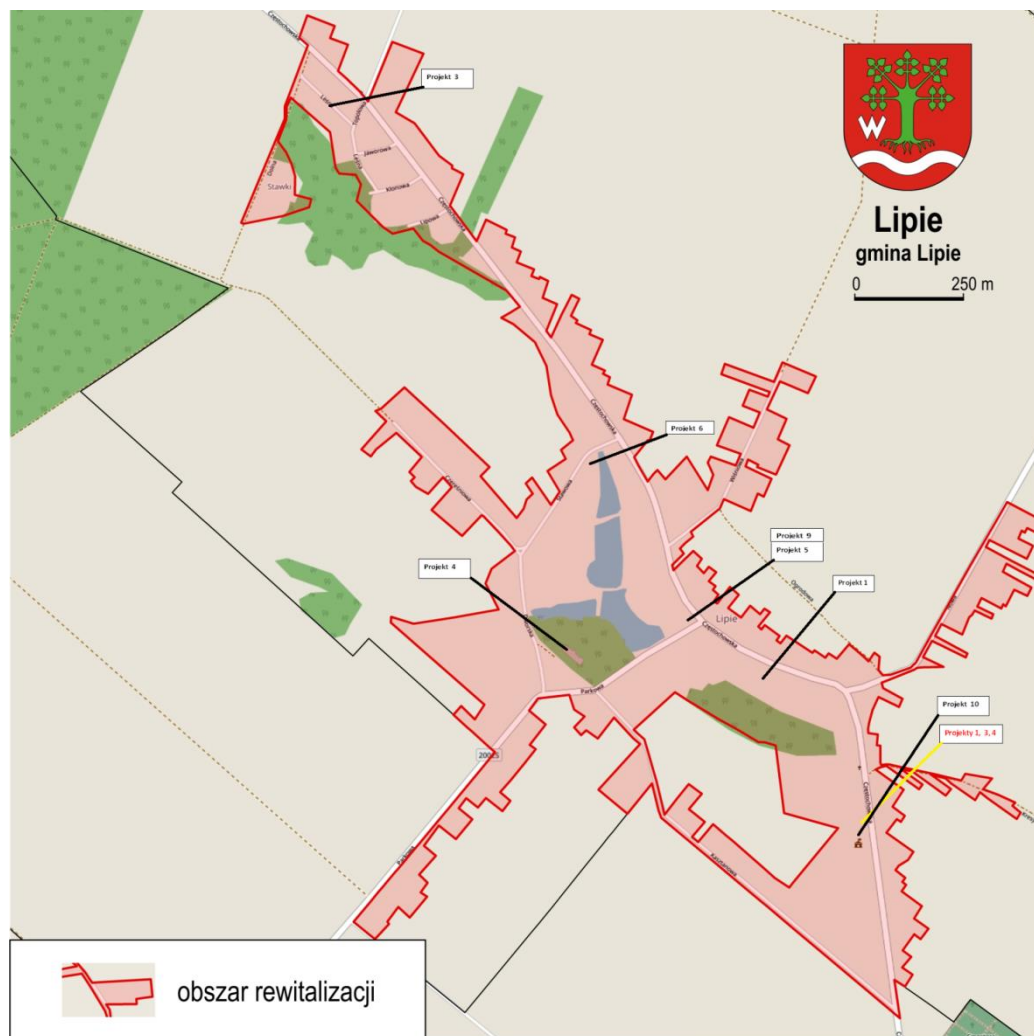
3.	Budowa placu zabaw na osiedlu w Lipiu lokalizacja: Lipie, ul. Leśna, działka nr 113/2 (podobszar rewitalizacji Lipie) realizator: Gmina Lipie	Projekt zakłada wykonanie placu zabaw z urządzeniami posiadającymi niezbędne atesty oraz miejscem do odpoczynku dla opiekunów.	Projekt odpowiada na konieczność zagospodarowania terenów na wypoczynek mieszkańców. Stworzenie nowego placu zabaw to bezpieczne miejsce zabaw dzieci oraz umożliwienie opieki nad nimi rodzicom czy opiekującym się nimi dziadkom. Odpowiada to na powtarzające się od wielu lat prośby mieszkańców tej części miejscowości oraz stanowić będzie uzupełnienie rozwijanej infrastruktury technicznej osiedla.	Funkcjonalna przestrzeń i budynki
4.	Rewitalizacja dworku w Lipiu Lokalizacja: Lipie, ul. Dworska, działki nr 229/1, 229/3, 229/15 (podobszar rewitalizacji Lipie) realizator: właściciel nieruchomości, Grzegorz Mońka	Projekt zakłada generalny remont dworku wraz przebudową i zmianą sposobu użytkowania, zagospodarowanie terenu wokół dworku, zakup wyposażenia do obiektu.	Celem projektu jest poprawa stanu estetycznego obiektów budowlanych poprzez remont, przebudowę i wyposażenie dworu wraz z obiektami przylegającymi oraz przestrzeni krajobrazowej dla zachowania ich charakteru historycznego, kulturowego i przyrodniczego. Na obszarze rewitalizacji występuje też duży udział obiektów zabytkowych i chociaż dworek w Lipiu nie jest wpisany do rejestru zabytków, to stanowi istotny z punktu widzenia tożsamości i historii lokalnej. Pozwoli to poprawić stan i jakość przestrzeni publicznej.	Funkcjonalna przestrzeń i budynki
5.	Remont Gminnego Ośrodka Kultury w Lipiu Lokalizacja: Lipie, ul. Częstochowska 95, działki nr 208/1	Remont Ośrodka obejmuje: wymianę posadzki na głównej sali, remont klatki schodowej oraz pomieszczeń łazienek.	Dzięki przeprowadzonemu remontowi zwiększy się możliwość korzystania z obiektu oraz organizowania tam różnych zajęć czy imprez artystycznych.	Funkcjonalna przestrzeń i budynki

	(podobszar rewitalizacji Lipie) realizator: Gmina Lipie			
6.	Rewitalizacja budynku wspólnoty mieszkaniowej „Nad Stawem” przy ul. Stawowej 1 w Lipiu lokalizacja: Lipie, ul. Stawowa 1, działka nr 229/36 (podobszar rewitalizacji Lipie realizator: Gmina Lipie	W zakres przebudowy wchodzi: wzmocnienie stropów, remont klatek schodowych, zmianę konstrukcji i wymianę pokrycia dachu, budowę kotłowni wspólnej c.o. wraz z budową komina oraz instalacji centralnego ogrzewania, remont przewodów kominowych, wykonanie wentylacji, remont instalacji elektrycznej i wodno-kanalizacyjnej, remont i przebudowę lokali mieszkalnych, remont posadzek, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, ocieplenie budynku, wykonanie izolacji fundamentów, instalacji energooszczędnych, zagospodarowanie terenu wokół budynku.	Po przeprowadzeniu działań remontowych w budynku mieszkalnym zmniejszy się presja na środowisko (w zakresie jakości powietrza). Ponadto poprawi się estetyka budynku oraz komfort zamieszkiwania w nim. Lepszy stan techniczny obiektu to również wyższy poziom bezpieczeństwa mieszkańców.	Funkcjonalna przestrzeń i budynki
7.	Wypożyczenie kuchni w budynku świetlicy wiejskiej w Zbrojewsku lokalizacja: Zbrojewsko 22, działka nr 113/2 (podobszar rewitalizacji Zbrojewsko)	W ramach wyposażenia kuchni zostaną zakupione nowe urządzenia w celu wyposażenia pomieszczenia kuchennego.	Zakup wyposażenia do kuchni umożliwi mieszkańcom zwiększenie możliwości korzystania ze świetlicy wiejskiej. Mieszkańcy Zbrojewska to osoby aktywne, chcące się integrować, często działające z własnej inicjatywy. Po doposażeniu kuchni będą mogli organizować spotkania połączone z poczęstunkiem, a także różnego rodzaju szkolenia i warsztaty.	Funkcjonalna przestrzeń i budynki

	realizator: Gmina Lipie			
8.	Modernizacja kotłowni prywatnych na terenie Gminy Lipie lokalizacja: obszar rewitalizacji realizator: Gmina Lipie	W ramach przedsięwzięcia na rzecz zwiększenia efektywności energetycznej wykonana zostanie modernizacja kotłowni prywatnych, pozwalająca na wymianę źródeł ciepła na bardziej ekologiczne.	Realizacja projektu przyczyni się do zmniejszenia niskiej emisji na obszarze rewitalizacji w związku ze stwierdzeniem występowania przekroczeń stężeń benzo(a)pirenu i pyłu PM10. Pozwoli to również zmniejszyć koszty użytkowania budynków.	Funkcjonalna przestrzeń i budynki
9.	Kulturalny emeryt lokalizacja: obszar rewitalizacji realizator: Gminny Ośrodek Kultury w Lipiu	Projekt przewiduje organizację 2 razy w miesiącu spotkań dla emerytów i przygotowanie przedstawień, zaproszenie teatrów, kabaretów, zespołów muzycznych, organizację spotkań brydżowych, organizację zajęć sportowych w formie zumbi (przez zatrudnionego trenera) oraz organizację zajęć rękodzieła raz w tygodniu.	Projekt służy organizacji czasu wolnego osób w wieku poprodukcyjnym. Zajęcia odbywałyby się w różnych miejscowościach obszaru rewitalizacji, aby zwiększyć dostępność dla wszystkich zainteresowanych. Zajęcia pozwolą zwiększyć sprawność fizyczną osób starszych, zagospodarują czas wolny, pozwolą nabyć nowe umiejętności oraz zawrzeć nowe kontakty.	Aktywni mieszkańcy
10.	Przedsiębiorczo w gminie Lipie lokalizacja: Urząd Gminy Lipie, ul. Częstochowska 29 realizator: Urząd Gminy Lipie	Projekt zakłada organizację punktu doradczego, funkcjonującego w siedzibie Urzędu Gminy. Lokalni przedsiębiorcy lub zainteresowani przeniesieniem/otwarcie własnego biznesu na terenie gminy będą mogli skorzystać z porad dot. funkcjonowania firm (m.in. księgowość, marketing, zarządzanie).Punkt będzie również organizował darmowe szkolenia w tym zakresie.	Realizacja podobnych projektów wydaje się konieczna ze względu na zdiagnozowane na podobszarach rewitalizacji Zimnowoda i Kleśniska niskim poziomie przedsiębiorczości oraz niekorzystnego stosunku zamkniętych podmiotów gospodarczych do ogółu zarejestrowanych na podobszarze rewitalizacji Lipie. Projekt ma pomóc przezwyciężyć problemy w prowadzeniu firmy oraz przygotować do tego.	Aktywni mieszkańcy

11	Montaż odnawialnych źródeł energii na terenie posesji prywatnych w Gminie Lipie, Gminie Kochanowice i Gminie Pawonków	W ramach przedsięwzięcia na rzecz zwiększenia efektywności energetycznej wykonane zadania dotyczyć będą montażu kotłów na biomasę, instalacji fotowoltaicznych oraz kolektorów słonecznych	Realizacja projektu przyczyni się do zmniejszenia niskiej emisji na obszarze rewitalizacji w związku ze stwierdzeniem występowania przekroczeń stężeń benzo(a)pirenu i pyłu PM10. Pozwoli to również zmniejszyć koszty użytkowania budynków.	Funkcjonalna przestrzeń i budynki
----	---	--	--	-----------------------------------

Poniżej prezentowane są lokalizacje projektów z listy głównej i listy uzupełniającej. Na mapach nie zaznaczono jedynie zadania nr **8** i nr **11** z listy uzupełniającej, gdyż obejmują one cały obszar rewitalizacji.

Ryc. 14 Lokalizacja projektów rewitalizacyjnych realizowanych na podobszarze rewitalizacji Lipie.

Kolorem czerwonym zaznaczono projekty z listy głównych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zaś czarnym – projekty z listy uzupełniającej.

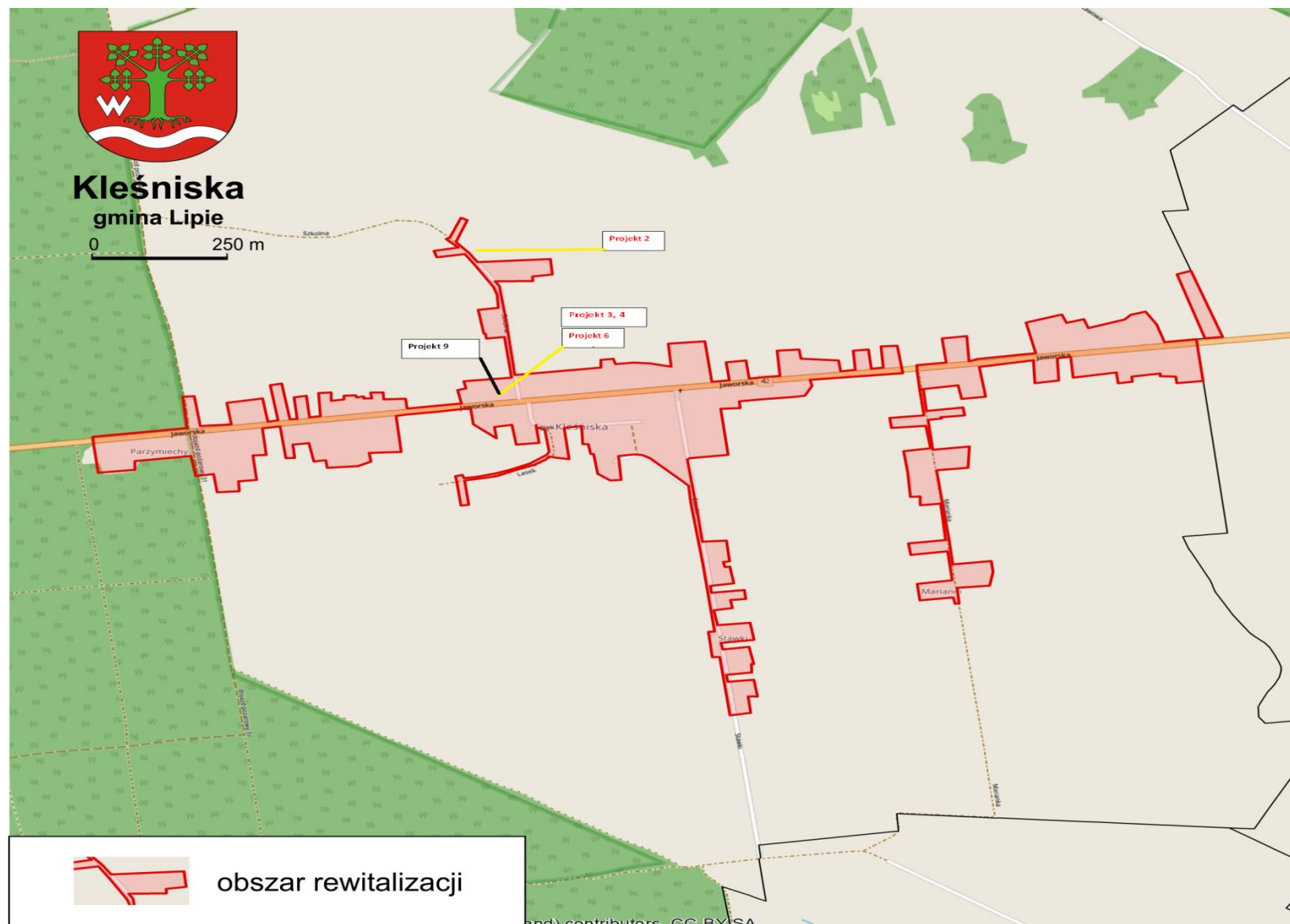
Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 15 Lokalizacja projektów rewitalizacyjnych realizowanych na podobszarze rewitalizacji Zbrojewsko.

Kolorem czarnym zaznaczono projekty z listy głównych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zaś czerwonym – projekty z listy uzupełniającej.

Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 16 Lokalizacja projektów rewitalizacyjnych realizowanych na podobszarze rewitalizacji Kleśniska.

Kolorem czerwonym zaznaczono projekty z listy głównych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zaś czarnym - projekty z listy uzupełniającej

Źródło: opracowanie własne.

II.5 Mechanizmy zapewniania komplementarności

W programowaniu unijnym na lata 2014-2020 podkreśla się konieczność integracji realizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz zapewnienia ich kompleksowości. Wytyczne nakazują, aby zadania były spójne i nie powodowały "rozgraniczenia" rewitalizacji na osobne sfery społeczne, gospodarcze, itd., ale aby one wzajemnie się uzupełniały. Zagwarantowaniu tego służą mechanizmy komplementarności, o których mowa bardzo szczegółowo w Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020.

Komplementarność przestrzenna wymusza, aby projekty realizowane w ramach rewitalizacji oddziaływały na obszar rewitalizacji, nawet jeśli w wyjątkowych przypadkach realizowane są poza nim. Należy przy tym zachować szczególną ostrożność, aby nie doprowadzić do sytuacji, w której nastąpi rozprzestrzenienie się jakiegoś problemu poza obszar rewitalizacji.

Projekty rewitalizacyjne wpisane do niniejszego dokumentu realizowane będą na trzech wyznaczonych podobszarach rewitalizacji (Lipie, Kleśniska, Zbrojewsko). Żaden z projektów nie wyklucza mieszkańców któregośkolwiek z podobszarów. Przedsięwzięcia miękkie, projekty społeczne zakładają możliwość wzięcia w nich udziału osób spoza obszaru rewitalizacji. Wykluczanie ich byłoby nieodpowiedzialne, bowiem prowadzić by mogło do wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego na innych obszarach gminy.

Komplementarność problemowa sprawia, że realizowane w ramach procesów rewitalizacyjnych projekty powinny się przenikać i wzajemnie uzupełniać, czyli dopuszczalne jest tworzenie infrastruktury - ale pod warunkiem, że będzie ona służyła rozwiązywaniu zidentyfikowanych problemów społecznych itp. Zapewnienie tego rodzaju komplementarności jest tym trudniejsze, że wymaga ona koordynacji na wyższym poziomie, przy uwzględnieniu innych strategicznych decyzji, wynikających często z innych dokumentów, a odnoszących się również do obszaru rewitalizacji.

Wszystkie przedsięwzięcia rewitalizacyjne (zarówno o charakterze podstawowym, jak i uzupełniającym) wynikają z diagnozy przeprowadzonej jako pierwszy etap opracowania programu rewitalizacji. Przy każdym projekcie wskazano również jako jego uzasadnienie, na jakie problemy odpowiada. Włączenie osób spoza podobszarów rewitalizacji do możliwości korzystania z efektów tych przedsięwzięć wynika z konieczności integrowania wszystkich mieszkańców gminy, motywowania mieszkańców obszarów rewitalizacji - których dotyczą zidentyfikowane problemy - do poprawiania jakości swojego życia oraz zapobiegania przenoszeniu tych problemów na inne obszary gminy. W przypadku projektów z listy podstawowej należy podkreślić, że te o charakterze infrastrukturalnym (jak remonty świetlic wiejskich w Kleśniskach i Zbrojewsku) są niezbędne, aby stworzyć przestrzeń do realizacji

projektów społecznych, „miękkich”. Większość przedsięwzięć o charakterze inwestycyjnym została zamieszczona na liście uzupełniającej, ponieważ koncentrują się na rozwiązywaniu problemów przede wszystkim w sferze środowiskowej czy przestrzenno-funkcjonalnej, podczas kiedy szczególny nacisk położono w dokumencie na naprawienie i przeciwdziałanie problemom o charakterze społecznym. Zakłada się jednak, że działania w sferach innych niż społeczna pośrednio również przyczynią się do poprawy jakości życia, bowiem stworzenie przyjaznego, atrakcyjnego i funkcjonalnego otoczenia przekłada się na motywację mieszkańców do dbania o własne życie. Jednocześnie wszystkie proponowane projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne służą realizacji zaproponowanych celów i kierunków działań.

Tab. 10 Matryca zgodności projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych z celami i kierunkami działań rewitalizacyjnych.

Zadania Cele, kierunki		Podstawowe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne						Uzupełniające projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne										
		1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
–	I.1																	
	I.2																	
	I.3																	
=	II.1																	
	II.2																	
	II.3																	
	II.4																	

Źródło: opracowanie własne.

Zapewnieniu komplementarności proceduralno-instytucjonalnej ma służyć stworzenie spójnego systemu realizacji, rozumianego jako połączenie sprawnych procedur oraz podmiotów odpowiedzialnych za wdrażanie konkretnych projektów.

Nad realizacją przedsięwzięć rewitalizacyjnych czuwa gmina, bezpośrednio - uczestnicząc we wdrażaniu niektórych lub pośrednio - opracowując niniejszy dokument i dokonując wyboru przedsięwzięć. Wśród podmiotów składających projekty znalazły się również niektóre jednostki organizacyjne gminy Lipie oraz właściciele nieruchomości. Podmioty te będą realizować cele rewitalizacji, współpracując przy tym z gminą. Każdy z nich bowiem realizuje swój projekt i zajmuje się jego stroną organizacyjną oraz finansową, a jednocześnie odpowiada za osiągnięcie celów rewitalizacji. Ponadto zakłada się, że na etapie wdrażania poszczególnych projektów – zwłaszcza tych o charakterze społecznym – nawiązywana będzie współpraca z innymi podmiotami, np. z sektora pozarządowego, co

może przyczynić się do ograniczenia kosztów ich realizacji czy zwiększenia poziomu merytorycznego projektów (m.in. dzięki specjalizacji podmiotów trzeciego sektora).

Komplementarność międzyokresowa odnosi się do spójności przedsięwzięć wdrażanych w poprzednim okresie programowania, a tych projektowanych obecnie. Gmina Lipie jako gmina wiejska nie miała możliwości opracowania programu rewitalizacji w poprzednim programowaniu unijnym. Ze środków własnych oraz funduszy zewnętrznych jednak finansowania różne inwestycje, poprawiające jakość i komfort życia mieszkańców gminy, w tym miejscowości wchodzących do obszaru rewitalizacji. W 2016r. przeprowadzono inwestycje poprawiające efektywność energetyczną budynków użyteczności publicznej, przede wszystkim Urzędu Gminy oraz placówek oświatowych, dzięki czemu gminne obiekty nie generują zanieczyszczeń obniżających jakość powietrza. W przypadku szkół prowadzono również prace remontowe i budowlane poprawiające warunki nauki. Szereg inwestycji dotyczył rozbudowy sieci drogowej w gminie, w tym w niektórych przypadkach także budowy chodników zwiększających bezpieczeństwo pieszych. Budynki funkcjonujących ośrodków zdrowia zostały dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz starszych, z różnymi dysfunkcjami układu ruchu. W ramach projektu dofinansowanego ze środków RPO WSL Gmina „Rozwój kompetencji kluczem do sukcesu – działania gminy Lipie na rzecz wzmocnienia kluczowych kompetencji uczniów” w szkołach w Lipiu, Parzymiechach i Lindowie zaplanowano dodatkowe zajęcia z przedmiotów matematyczno-przyrodniczych, informatyki i języków obcych. Z tego względu w programie rewitalizacji położono nacisk na działania społeczne oraz inwestycje w infrastrukturę społeczną.

Komplementarność źródeł finansowania oznacza łączenie różnych rodzajów środków dla realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. W związku z tym należy włączone zostaną zarówno środki prywatne, jak i publiczne, pochodzące z budżetu gminy, ale i funduszy unijnych. Dokładnie możliwości uzyskania dofinansowania do poszczególnych projektów zostały przedstawione w podrozdziale dotyczącym ram finansowych Programu.

II.6 Indykatywne ramy finansowe

Zaproponowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne zostały zaprojektowane tak, aby łączyć różnego rodzaju środki - zarówno pochodzące z budżetu gminy czy jej jednostek organizacyjnych, jak i źródeł zewnętrznych. Poniższa tabela przedstawia propozycje finansowania projektowanych działań.

Tab. 11 Indykatywne środki finansowe w ramach programu rewitalizacji z podziałem na źródła finansowania.

Przedsięwzięcie rewitalizacyjne	Łączna kwota [zł]	Środki ze źródeł krajowych publicznych ¹¹ [zł]	Środki ze źródeł prywatnych [zł]	Środki z funduszy UE [zł] EFRR/EFS/FS	Środki z innych źródeł ¹² [zł]
Przebudowa i zmiana sposobu użytkowania 3 sal lekcyjnych w budynku szkolno-przedszkolnym w Lipiu na żłobek	400 000,00	60 000,00	0,00	340 000,00	0,00
Adaptacja budynku po byłej szkole w Kleśniskach pod mieszkania socjalne	700 000,00	105 000,00	0,00	595 000,00	0,00
Do pracy!	1 200 000,00	180 000,00	0,00	1 020 000,00	0,00
Wspieramy rodziny	300 000,00	45 000,00	0,00	255 000,00	0,00
Remont budynku świetlicy wiejskiej w Zbrojewsku	500 000,00	75 000,00	0,00	425 000,00	0,00
Remont budynku świetlicy w Kleśniskach	500 000,00	75 000,00	0,00	425 000,00	0,00
SUMA	3 600 000,00	540 000,00	0,00	3 060 000,00	0,00

Tab. 12 Szacunkowe koszty przedsięwzięć rewitalizacyjnych z listy uzupełniającej.

L.p.	Tytuł projektu	Szacunkowy koszt [zł]
1.	Ścieżka spacerowo – wypoczynkowa o długości 650 m	1 000 000,00
2.	Siłownia zewnętrzna na placu świetlicy wiejskiej w Zbrojewsku	40 000,00
3.	Budowa placu zabaw na osiedlu w Lipiu	80 000,00
4.	Rewitalizacja dworku w Lipiu	5 000 000,00
5.	Remont Gminnego Ośrodka Kultury w Lipiu	100 000,00
6.	Rewitalizacja budynku wspólnoty mieszkaniowej „Nad Stawem” przy ul. Stawowej 1 w Lipiu	1 500 000,00
7.	Wyposażenie kuchni w budynku świetlicy wiejskiej w Zbrojewsku	20 000,00
8.	Modernizacja kotłowni prywatnych na terenie Gminy Lipie	490 000,00
9.	Kulturalny emeryt	30 000,00

¹¹ Środki ze źródeł krajowych publicznych obejmują różnego rodzaju programy ministerialne oraz środki z budżetu gminy, w tym jednostek organizacyjnych.

¹² Obejmują np. środki od sponsorów, środki własne podmiotów nie będącymi jednostkami finansów publicznych,

10.	Przedsiębiorczo w gminie Lipie	40 000,00
11	Montaż odnawialnych źródeł energii na terenie posesji prywatnych w Gminie Lipie, Gminie Kochanowice i Gminie Pawonków	13 825 308,00
SUMA		22 125 308,00

Źródło: opracowanie własne.

III. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów w proces rewitalizacji

Proces włączania mieszkańców i innych interesariuszy rewitalizacji do prac nad dokumentem zapoczątkowany został już na etapie opracowywania niniejszego dokumentu. Starano się, by wszyscy zainteresowani mogli wyrazić swoją opinie i pomysły związane ze działaniami mającymi na celu wsparcie obszaru rewitalizowanego. Zaangażowanie mieszkańców w proces tworzenia Programu jest niezwykle ważne, gdyż to z myślą o nich realizowane będą wszystkie przedsięwzięcia rewitalizacyjne, a ponadto także od nich zależeć będzie powodzenie całego przedsięwzięcia.

Dnia 18 stycznia 2018 r. zorganizowano pierwsze spotkanie dla wszystkich mieszkańców gminy. Aby umożliwić jak największej liczbie osób poznanie zasad rewitalizacji, spotkanie zorganizowano w godzinach popołudniowych. Omówiono na nim ideę rewitalizacji, zasady rządzące przygotowaniem programów rewitalizacji w kontekście wytycznych opracowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego. Najważniejszym elementem zebrania była część poświęcona wyznaczeniu obszaru rewitalizacji. W jej trakcie zaprezentowano wyniki analizy delimitacyjnej, na podstawie której wyznaczono obszar rewitalizacji. Ponadto dyskutowano o wyznaczonych obszarach i ich problemach. W spotkaniu wzięło udział 16 osób, wśród nich przedstawiciele Urzędu Gminy, gminnych jednostek organizacyjnych, radni gminy, sołtysi i zainteresowani mieszkańcy¹³.

Następnie po wyznaczeniu obszaru rewitalizacji od 22 stycznia do 5 lutego 2018 r. zbierane były propozycje przedsięwzięć rewitalizacyjnych. W tym celu przygotowano fiszkę projektową, która zawierała pytania o wszystkie niezbędne dane dotyczące propozycji projektów, a także ułatwiała odpowiadającym opisanie swojego pomysłu na przedsięwzięcie. Fiszki dystrybuowane były wśród radnych gminy, sołtysów i członków rad sołeckich, a także pobrać ją mógł każdy zainteresowany u wskazanego pracownika Urzędu Gminy (tą samą drogą były też zwracane). W sumie spłynęło 12 propozycji zadań, w tym po jednym od wspólnoty mieszkaniowej i prywatnej osoby.

Drugie spotkanie konsultacyjne zorganizowano w dniu 8 lutego 2018 roku. W trakcie zebrania zaprezentowano gotowy dokument i przeprowadzono dyskusję. W jej wyniku do Programu wprowadzono kilka poprawek o charakterze porządkującym. W spotkaniu udział wzięło 21 osób, w większości przedstawiciele Urzędu Gminy, jednostek organizacyjnych gminy, radni i sołtysi.

O terminach obu spotkań konsultacyjnych, jak i o możliwości składania fiszek projektowych informowano na stronie internetowej gminy Lipie, tablicach informacyjnych i za

¹³ Informacje dotyczące wyników spotkania zaprezentowano w podrozdziale dotyczącym diagnozy pogłębionej 1.6.3

pośrednictwem sołtysów.

Na etapie wdrażania dokumentu powołany zostanie – w drodze zarządzenia wójta - Zespół ds. Rewitalizacji Gminy Lipie. Nabór członków Zespołu będzie miał charakter otwarty, tj. w odpowiedzi na ogłoszenie i zaproszenia (wysłane do liderów lokalnych, w tym przedsiębiorców, sołtysów z obszaru rewitalizacji, przedstawicieli organizacji pozarządowych) każdy będzie mógł zgłosić swoją kandydaturę. W skład zespołu wejdzie 12 osób. Zespół będzie spotykał się raz na pół roku na posiedzeniach, przy czym w sytuacji zaistnienia takiej konieczności, zebrania będą częstsze. O każdym takim spotkaniu mieszkańcy będą informowani przede wszystkim za pośrednictwem strony internetowej urzędu, jak również w formie informacji na tablicach ogłoszeń. Każdy zainteresowany mieszkaniec lub podmiot będzie mógł uczestniczyć w takim posiedzeniu, co zagwarantuje ich jawność. Zespół będzie mógł inicjować wprowadzanie zmian do dokumentu, uczestniczył będzie w procesie ewaluacji.

Ponadto na stronie internetowej gminy powstanie zakładka poświęcona rewitalizacji. Będą na niej publikowane wszystkie informacje dotyczące wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji, tj. sam dokument, ogłoszenia o naborze członków Zespołu ds. Rewitalizacji Gminy Lipie, ankiety, analizy, wyniki ewaluacji czy informacje o realizowanych projektach i przedsięwzięciach rewitalizacyjnych. Będzie to aktualizowana platforma przekazywania informacji na temat procesu informacji.

Mieszkańcy będą mogli angażować się w proces ewaluacji dokumentu głównie poprzez badania ankietowe organizowane raz na rok. Ankiety będą dystrybuowane na obszarze rewitalizacji z pomocą sołtysów, a także udostępnione zostaną w wersji elektronicznej na stronie internetowej urzędu w zakładce „Rewitalizacja”.

IV. System realizacji i monitoringu programu rewitalizacji

Skuteczny monitoring wdrażania poszczególnych postanowień Programu Rewitalizacji, a także ich ewaluacja (ocena, na ile cele oraz ich realizacja prowadzi do poprawy jakości życia mieszkańców) wymaga powstania podmiotu, który będzie koordynował i zarządzał tymi procesami: wdrażaniem zapisów, monitoringiem i ewaluacją. W związku z tym planuje się, że w początkowym etapie realizacji programu powołany - w drodze Zarządzenia Wójta - zostanie Zespół ds. Rewitalizacji Gminy Lipie, który koncentrować się będzie na koordynacji wszystkich działań. Spotkania Zespołu zwoływane będą nie rzadziej niż raz na rok oraz doraźnie w przypadkach istotnych zagadnień wymagających omówienia. Takie dodatkowe zebrania organizowane będą, gdy na skutek pojawienia się istotnych ograniczeń w procesie implementacji Programu Rewitalizacji niezbędna stanie się modyfikacja zapisów dokumentu. Za organizację spotkań Zespołu odpowiadać będzie osoba na stanowisku ds. pozyskiwania funduszy unijnych i zamówień publicznych.

Co rok Zespół opracowywać będzie raporty z postępów we wdrażaniu zapisów Programu, w którym omówione zostaną zrealizowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne oraz bariery i ograniczenia w trakcie wdrażania dokumentu, a także powody ich wystąpienia i rekomendowane działania zaradcze. Częstotliwość tego raportu wynika z doświadczenia gminy w procesie ewaluacji i sprawozdawczości w zakresie realizacji strategii rozwoju gminy. Raport zawierać będzie ponadto ogólną ocenę realizacji zapisów LPR pod kątem skuteczności (na ile udało się osiągnąć wyznaczone cele), efektywności (stosunku nakładów ludzkich, finansowych, rzeczowych do osiągniętych rezultatów) oraz trafności (w jakim stopniu dobór celów operacyjnych przełożył się na realizację celów strategicznych). Pierwszy raport należy sporządzić w pierwszym kwartale 2021 roku (za lata 2018-2020).

Wspomniane opracowania publikowane będą na stronie internetowej gminy (zakładka poświęcona rewitalizacji), w tym w Biuletynie Informacji Publicznej. Monitoring i ewaluacja powinny wykorzystywać różnego typu wskaźniki obrazujące stan gminy, w szczególności zaś te, na podstawie których opracowano pogłębioną diagnozę obszarów zdegradowanych (aby zapewnić spójność i zachować logikę procesu rewitalizacji). Ich zestawienie znajduje się w tab. 13. Dodatkowo ocenie skuteczności poszczególnych przedsięwzięć służyć będą wskaźniki produktu i rezultatu określone przy każdym projekcie z listy głównej. W przypadku przedsięwzięć o charakterze uzupełniającym stosowane będą następujące wskaźniki:

- liczba osób w wieku poprodukcyjnym uczestniczących w zajęciach,
- liczba budynków objętych wsparciem,
- powierzchnia budynków poddanych termomodernizacji,
- liczba obiektów rekreacyjnych,

- powierzchnia terenów służących rekreacji i wypoczynkowi.

Tab. 13 Wskaźniki służące ocenie efektywności programu rewitalizacji.

Cele rewitalizacji	Proponowane wskaźniki	Wartość początkowa	Wartość pożądaną zmiany
Wzmacnianie kapitału społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji	Osoby korzystające z pomocy społecznej na 100 mieszkańców [%]	6,63	5,96
	Osoby korzystające z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców [%]	4,13	3,71
	Osoby korzystające z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców [%]	1,26	1,13
	Osoby korzystające z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na 100 mieszkańców [%]	0,43	0,38
	Wyniki sprawdzianu kończącego szkołę podstawową [%]	59,04	64,94
	Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców [%]	8,1	8,91
	Liczba utworzonych mieszkań socjalnych [szt.]	0	6
	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do 3 lat [szt.]	0	20
Wzmacnianie istniejących i wspieranie nowych funkcji przestrzeni i budynków na obszarze rewitalizacji	Powierzchnia zrewitalizowanych/nowych terenów rekreacji [ha]	0	2900m ²
	Powierzchnia zmodernizowanych obiektów [m2]	0	182
	Zmniejszenie dopuszczalnego stężenia średniorocznego benzo(a)pirenu oraz ozonu w ciągu doby [Mg/rok]	0,0773	0,0561

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 14 Wskaźniki produktu i rezultatu podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych w programie rewitalizacji

Wskaźnik produktu	Wartość początkowa	Wartość pożądaną zmiany
Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do 3 lat	0	20
Liczba nowo utworzonych mieszkań w istniejących budynkach	0	6
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	0	60
Liczba godzin pracy asystenta rodziny (rok)	1600	3800
Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	0	2
Wskaźnik Rezultatu		
Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/ wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu	0	10
Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu	0	10
Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury	0	20
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	0	60
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	0	40

poszukujących pracy po opuszczeniu programu		
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	0	20
Liczba rodzin korzystających z programu	0	20
Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury	200	450

Źródło: opracowanie własne.

Dane wykorzystane do sporządzenia raportu pochodzić będą - tak jak na etapie wykonywania pogłębionej diagnozy obszarów zdegradowanych – m.in. z Urzędu Gminy, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lipie, Urzędu Statystycznego w Katowicach. Zgromadzone w ten sposób dane ilościowe pozwolą na stworzenie obiektywnych i porównywalnych wskaźników. Zostaną jednak uzupełnione o dane jakościowe, uzyskiwane np. dzięki ankietom przeprowadzonym z mieszkańcami i innymi interesariuszami rewitalizacji.

Rada Gminy przyjmować będzie każdy z raportów z wdrażania Programu Rewitalizacji, akceptować – w formie uchwały – zmiany w dokumencie oraz podejmować uchwały, które bezpośrednio wpływać będą na intensywność wdrażania przedsięwzięć rewitalizacyjnych (np. budżetowe). Wójt odpowiadać będzie za przygotowanie harmonogramu prac nad Programem, bieżącą koordynacją wszystkich działań i podejmowaniem decyzji niezbędnych dla prawidłowego procesu wdrażania dokumentu.

V. Powiązania programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy

Najistotniejszym dokumentem kreującym kierunki rozwoju gminy jest *Strategia Rozwoju Gminy Lipie na lata 2012-2020*, uchwalona w kwietniu 2012 roku. Program rewitalizacji wpisuje się w cele strategiczne, m.in. wzmacnianie potencjału lokalnej gospodarki, aktywizacja mieszkańców w życie społeczne gminy, rozwój infrastruktury. W dokumencie znalazły się również (przeniesione bezpośrednio lub jako elementy innych działań) niektóre zadania proponowane do realizacji w strategii, jak np. realizacja programów szkoleniowych w zakresie przedsiębiorczości - szkolenia z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej, wytyczenie i organizacja ścieżek pieszych i rowerowych biegnących przez atrakcyjne i ciekawe miejsca w gminie, atrakcyjne zagospodarowanie rzeki oraz terenów leśnych, renowacja obiektów architektonicznych i historycznych podniesienie efektywności działań lokalnych instytucji i biblioteki publicznej, budowa i urządzenie obiektów sportowo-rekreacyjnych na terenie gminy, kształtowanie ośrodków wiejskich i poprawa jakości przestrzeni publicznej poprzez działania o charakterze infrastrukturalno-architektonicznym (parki publiczne, skwery, place zabaw, obiekty sportowe), propagowanie zdrowego i aktywnego stylu życia wśród młodzieży szkolnej, walka z bezrobociem i biernością zawodową poprzez działania skierowane na podnoszenie kwalifikacji, aktywizację zawodową mieszkańców, budowa zintegrowanego systemu pomocy rodzinie dysfunkcyjnej, rozwijanie zintegrowanego systemu wsparcia na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.

Najważniejsze cele gminy w zakresie rozwoju społecznego wskazuje uchwalona w kwietniu 2014 r. *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lipie na lata 2014-2020*. W dokumencie tym wyodrębniono 4 obszary priorytetowe: politykę względem dziecka i rodziny, politykę względem osób bezrobotnych, politykę względem osób starszych i niepełnosprawnych, w tym niepełnosprawnych dzieci oraz politykę względem uzależnień, przemocy oraz innych potencjalnych zagrożeń. W programie rewitalizacji znalazły się projekty i przedsięwzięcia, które bezpośrednio lub pośrednio odwołują się w zasadzie do wszystkich tych obszarów priorytetowych. Spójne są przede wszystkim zapisy dotyczące: zatrudnienia asystenta do pracy z rodzinami wykazującymi problemy opiekuńczo-wychowawcze, przystępowania do projektów systemowych w celu wzmocnienia pozycji rodziny i dziecka w rodzinie, kontynuację lub wprowadzenie nowych zajęć dla dzieci i młodzieży, stałą współpracę z Powiatowym Urzędem Powiatowym w Kłobucku w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia w gminie, opracowywania, wdrażania programów aktywizacji zawodowej, pracy socjalnej, poradnictwa indywidualnego dla osób i rodzin z problemem bezrobocia, budowania systemu wsparcia dla osób starszych, zapewnienia mieszkań socjalnych oraz udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom

z rodzin, w których występuje przemoc.

W sferze społecznej jednym z istotniejszych projektów programu rewitalizacji jest zadanie „Wspieramy rodziny”. Wiąże się ono z zapisami uchwalonego w lutym 2015 r. *Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2015-2017*. Wśród najważniejszych proponowanych tam działań do projektu „Wspieramy rodziny” przeniesiono te z zakresu poradnictwa specjalistycznego i konsultacji dla rodziców, zapewnienie rodzinie wsparcia i pomocy asystenta, organizowanie dodatkowych zajęć dydaktyczno-wychowawczych dla uczniów z trudnościami.

W sferze środowiskowej kierunki rozwoju gminy określa *Program Ochrony Środowiska dla Gminy Lipie na lata 2017-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024*. Jako pierwszy obszar interwencji w gminie wskazuje on ochronę klimatu i jakości powietrza. Wśród proponowanych tam przedsięwzięć znalazły się termomodernizacje budynków na terenie gminy (realizowane w programie rewitalizacji przez remont budynku wspólnoty mieszkaniowej) oraz intensyfikację ruchu rowerowego poprzez likwidację barier technicznych oraz przebudowę i budowę ścieżek pieszo-rowerowych (w programie rewitalizacji: budowa ścieżki spacerowo-wypoczynkowej). Z kolei w *Planie Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Lipie* (projekt) zapisano jako cel strategiczny ograniczenie zużycia energii oraz redukcję emisji dwutlenku węgla na terenie gminy poprzez m.in. wzrost liczby budynków komunalnych, mieszkalnych i użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji oraz redukcję zanieczyszczeń atmosfery przez likwidację tzw. „niskiej emisji” z sektora mieszkalnictwa. Temu służą wpisany do programu rewitalizacji projekt remontu budynku wspólnoty mieszkaniowej „Nad Stawem” oraz modernizacji kotłowni prywatnych na terenie gminy Lipie. Pośrednio powyższe cele realizuje projekt budowy ścieżki spacerowej, bowiem rozwinięte tereny zielone pozytywnie oddziałują na oczyszczanie powietrza.

Zadania w sferze przestrzenno-funkcjonalnej wpisane do programu rewitalizacji pozostają z kolei zgodne z propozycjami kierunków działań ze *Strategii rozwoju sportu i rekreacji w gminie Lipie na lata 2015-2020*, przyjętej przez Radę Gminy w lutym 2015 roku. Jednym z celów strategicznych zapisanych w tym dokumencie był rozwój nowoczesnej bazy sportowo-rekreacyjnej m.in. poprzez budowę nowej infrastruktury sportowej, w szczególności siłowni zewnętrznych, funkcjonujących na wolnym powietrzu i ogólnodostępnych dla wszystkich zainteresowanych mieszkańców. Drugim celem strategicznym zapisanym w strategii był rozwój i popularyzacja różnorodnych form rekreacji i aktywnego wypoczynku. W ramach programu rewitalizacji skoncentrowano się na takich działaniach, pozostających w spójności z tym celem, jak budowa siłowni zewnętrznych, placów zabaw, wytyczenie i organizacja ścieżek pieszych, turystycznych ścieżek edukacyjnych.

Spis tabel

Tab. 1 Liczba mieszkańców Gminy Lipie w latach 2015 – 2016.	6
Tab. 2 Liczba osób objętych pomocą społeczną w rozbiu na miejscowości w roku 2016 roku.	11
Tab. 3 Wyniki z egzaminu końcowego szóstoklasisty gmin powiatu kłobuckiego.....	12
Tab. 4 Wyniki z egzaminu gimnazjalnego gminy Lipie.	13
Tab. 5 Wyniki z egzaminu gimnazjalnego Gminy Lipie.	13
Tab. 6 Wskaźnik nasycenia podmiotami NGO w latach 2010-2016 na 1000 mieszkańców.	14
Tab. 7 Struktura gospodarstw rolnych w gminie Lipie.	15
Tab. 8 Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Lipie na 1000 mieszkańców.	16
Tab. 9 Zestawienie wskaźników do wyznaczenia obszaru zdegradowanego.....	24
Tab. 10 Matryca zgodności projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych z celami i kierunkami działań rewitalizacyjnych.	53
Tab. 11 Indykatywne środki finansowe w ramach programu rewitalizacji z podziałem na źródła finansowania.....	55
Tab. 12 Szacunkowe koszty przedsięwzięć rewitalizacyjnych z listy uzupełniającej.	55
Tab. 13 Wskaźniki służące ocenie efektywności programu rewitalizacji.	60
Tab. 14 Wskaźniki produktu i rezultatu podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych w programie rewitalizacji	60

Spis rysunków

Ryc. 1 Położenie gminy Lipie na tle powiatu kłobuckiego.	4
Ryc. 2 Miejscowości w gminie Lipie.	5
Ryc. 3 Ludność gminy Lipie w latach 2012-2016.	6
Ryc. 4 Saldo migracji na 1000 mieszkańców w latach 2012-2016.	7
Ryc. 5 Ludność gminy Lipie według ekonomicznych grup wieku w latach 2012-2016.	8
Ryc. 6 Liczba osób bezrobotnych w Gminie Lipie w latach 2012-2016.	9
Ryc. 7 Osoby bezrobotne w gminie Lipie w podziale na kategorie w latach 2012-2016.	10
Ryc. 8 Wartości 36 maksymalnego stężenia dobowego pyłu zawieszonego PM10 w strefie śląskiej (część północna) w 2016 roku.	20
Ryc. 9 Obszary przekroczeń średnich stężeń rocznych benzo(a)pirenu w północnej części województwa śląskiego w 2016 roku.	21
Ryc. 10 Zasięg obszaru zdegradowanego i rewitalizacji.	25
Ryc. 11 Obszar rewitalizacji - Lipie.	27
Ryc. 12 Obszar rewitalizacji - Kleśniska.	28
Ryc. 13 Obszar rewitalizacji - Zbrojewsko.	29
Ryc. 14 Lokalizacja projektów rewitalizacyjnych realizowanych na podobszarze rewitalizacji Lipie.	49
Ryc. 15 Lokalizacja projektów rewitalizacyjnych realizowanych na podobszarze rewitalizacji Zbrojewsko.	50
Ryc. 16 Lokalizacja projektów rewitalizacyjnych realizowanych na podobszarze rewitalizacji Kleśniska.	51

Spis fotografii

Fot. 1 Budynek świetlicy wiejskiej w Zbrojewsku.....	33
--	----